GOD. VII. BROJ 10.

OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJEŠKOLSKE MLADEŽI

SADRŽAJ:

A. NEIMAROVIĆ: Odabiranje zvanja. — MARIJ RADOVNIKOVIĆ: Mladom vijeku. — HRVOJE OSTOJIĆ: Ljetno predvečerje. — POBJEDOSLAV IZ SINJA: Našoj Istri. — Prof. V. B.: Izlet u Postojnu. — DANKA VIDOVIĆ: Na stazi. — DIM. OBRADOVIĆ: Rezignacija. — ANT. MESSNER-ŠPORČIĆ: Putovanje u starom vijeku. — VINKO PAVIČIĆ: George Gordon Noel Byron — STJEPAN ŠKREBLIN: Određivanje uskrsnog datuma i vječni kalendar.

LISTAK: Rad srednjoškolske đačke čitaonice u Zagrebu g. 1923.-24. — Herojska srčanost Andrije Hofera. — Primjer dobra prijatelja. — Zagrebački zbor. — Ferijalni Savez. — KRONIKA: Filatelija. — Šport. — Kulturne bilješke. — ZABAVA I ŠALA. — PORUKE UREDNIŠTVA.

IZDAJE NA SVIJET »DRUŠTVO HRVATSKIH SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA« U ZAGREBU.
UREĐUJE DR. FERDO NIKOLIĆ.

»OMLADINA« IZLAZI SVAKOGA MJESECA IZUZEVŠI MJESECE PRAZNIKA. — PRETPLATA JE ZA CIJELU GOD. ZA ĐAKE 36 Din., ZA OSTALE 40 Din., A ŠALJE SE DRUŠTVU HRV. SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA, ZAGREB, MEDULIĆEVA 33. — RUKOPISI SE ŠALJU DR. FERDI NIKOLIĆU, ZAGREB, MEDULIĆEVA 30. I NE VRAĆAJU SE. — POJEDINI BROJ 5 DINARA.

TISAK „TIPOGRAFIJA", GRAFIČKO-NAKLADNI ZAVOD D. D., ZAGREB.

Veliki izbor Engleskih tkanina
te Engleskog platna

preporuča

TURNER i PEŠIĆ

Ilica broj 35 **ZAGREB** Tel. 20-49.

Solidna podvorba

GODINA VII. U ZAGREBU, DNE 1. LIPNJA 1923. BROJ 10.

OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJEŠKOLSKE MLADEŽI

ODABIRANJE ZVANJA

U doba, kad u Hrvatskoj gotovo svaki gradić ima po neku srednju školu i kad godimice završava te škole na stotine mladića, ne će biti na odmet, ako se pozabavimo pitanjem, kakve se životne perspektive ukazuju tim mladićima. A to je pitanje to većega interesa, što današnja hrvatska omladina živi u vremenu, čija je karakteristika praktični život i s time u vezi prevladivanje praktičnih zvanja nad činovničkim.

Prije svjetskoga rata nije sebi hrvatski srednjoškolac trebao trti glave, šta će nakon mature, jer je već s upisom u prvi razred srednje škole bio s time na čistu, da ide u školu, kako bi jednoga dana postao činovnikom, što mu je i otac, jer je, kako znamo, veliki dio srednjoškolske omladine davao činovnički stalež. Koji pak srednjoškolac nije bio činovničko dijete, on je već od svoje roditeljske (seljačke ili obrtničke) kuće ponio u školu svoju i roditeljsku želju, da on, kad mu je to već otac nije, postane državnim činovnikom. I tako je to onda generacijama išlo, pa je hrvat. sveučilište, nekadašnja tvornica duhana, postalo time samo drugom — tvornicom činovnika. Da je to tako bivalo, uzroci leže u tadašnjem nepoimanju hrvatskoga naroda o važnosti praktičnih struka, što je opet bilo u vezi s predratnim općenitim zapostavljanjem trgovine kod Hrvata; daljnji uzrok leži i u prilično materijalnom stanju činovničkoga kadera prije rata, kao i u onom čuvstvu nebrige, da je činovnik za starost osiguran mirovinom .

Da je za svaki narod i te kako važan problem, kamo će njegova omladina nakon mature krenuti, svjedoče nam Nijemci, koji imaju čitavu literaturu o odabiranju zvanja nakon srednjoškolske mature, te koji su održavali i ferijalne tečajeve, na kojima su predočivana razna životna zvanja, pa je na taj način njemački abiturijent, došavši na sveučilište bio na čistu, što će započeti.

Posljedice toga, što je hrvatska predratna omladina zanemarivala praktična trgovačka zvanja, bila je ta, da su Hrvati u svojoj domovini bili samo činovnici, a trgovina njihove domovine da je bila u rukama stranaca. Naravno, da je to opet bio uzrok i našem slabom političkom položaju, jer se politika bazira na ekonomskim principima. Za dokaz, šta znači trgovina za kulturni razvitak naroda, ne ćemo uzimati za primjer Engleze, Amerikance, Židove, nego najeklatantniji i najbliži primjer — naš predratni i poratni Zagreb. Usredotočenjem trgovine i bankarstva u Zagrebu podizale se zgrade i otvarala poduzeća, što je dalo privrede mnogim tisućama ljudi. Za primjer uzet ćemo samo kazalište. Da je Zagreb ostao onaj od 1914. godine, ne bi se ukazala potreba za još dva kazališta i za tolike zabavne institucije, koji sad daju kruha tolikim glumcima.

Po dosadašnjem izlaganju moglo bi se pomisliti, da odsele treba lomiti koplje, kako bi se u buduće hrvatska srednjoškolska omladina davala samo na trgovačka zvanja. To međutim nije potrebno, jer je stvar svakoga pojedinca, da se dade na ono zvanje, za koje osjeća ljubavi i talenta. Potrebno je tek to, da se omladini pokažu neki putovi, kojim bi ona odsele trebala stupati u času, kad završi svoje srednjoškolske studije.

Da su Židovi, nekadašnji ratari, danas dobri trgovci, nije jedini razlog u tome, što im je katolička crkva utisnula trgovinu u ruke, nego i bavljenje trgovinom generacijama. — I Židovi rijetko kada uzimaju drugo zvanje u ruku osim očevoga, a i to samo onda ne, ako je našao drugo zvanje, koje mu po sposobnostima više konvenira, ali ipak i to je zvanje samo praktično, a nikako drugačije.

Kod nas je nažalost sasvim drugačije. Naš srednjoškolac, ma bio mu otac ne znam kakav trgovac, nkada ne ide u trgovinu, nego ako već ne za činovnika, a ono za advokata ili liječnika. I šta se događa? Očeva radnja redovito prelazi u tuđinske ruke, a sin tek stvara egzistencju, mjesto da je oca naslijedio u trgovini i posao dalje unapređivao. A kao što nam za primjer služi trgovina, tako nam može služiti i svako drugo praktično zvanje, bilo to recimo vođenje kavane, hotela, pa napokon i sama obrtna zvanja. Jednom se već mora kod nas biti s time na čistu, da nisu srednje škole za to, da se iz njih ide na sveučilišta, nego da su, ili bi bar trebalo da budu, one vrelo teoretskoga znanja za praktični život. Kad n. pr. Česi mogu s maturom natrag u svoje selo pa se baviti poljoprivredom, zašto to ne bi mogao biti slučaj i

kod nas kao izrazito agrikulturnoga naroda? Zar ne će jedan svršeni srednjoškolac biti kudikamo bolji gospodar od jednoga seljaka s osnovnom, ili bez osnovne škole?

Čemu da se sin jednoga trgovca, kavanara, hotelijera, posjednika, knjižara itd. muči sa sveučilištem, te eventualno tek u četrdesetoj godini postaje svojim čovjekom, kad to može biti već u devetnaestoj godini? Čemu da očev kruh daje drugome, a sebi ga oduzima? I zar ne će ovakav inteligentni mladić moći kudikamo bolje dići očevu, a sad svoju radnju, jer će ga na to poticati ne samo njegov mladenački polet, nego i uvjerenje, da on sa školama mora ipak nešto više privrijediti nego njegov otac bez škola. A tu sad dolazi i njegov staleški i obrazovni položaj, koji iziskuje i kulturniji način života, a to sve opet uključuje u sebi napredniji i savršeniji način sticanja.

Prema tome bismo mi u vrlo brzo vrijeme stvorili novi tip hrvatskoga trgovca i obrtnika, a koliko bi time dobila ne samo naša trgovina i obrt, nego i kultura, to nije potrebno razlagati. Dok na pr. danas nijedan naš trgovac i obrtnik ništa ne čita i prema tome ne prati kulturni razvitak hrvatskoga naroda, a sve njegovo hrvatstvo sastoji se u tome, što u dvije tri godine spusti u žaru izbornu kuglјicu, te što je član kojega domaćega društva, dotle bi budući hrvatski trgovac i obrtnik, kao svršeni srednjoškolac ne samo pratio hrvatski kulturni razvitak, nego i sam u njemu sudjelovao.

Stara je riječ, da nijedan posao, nijedan obrt nisu na odmet, i čovjek i kao cipelar i kao košarač može biti vrijedan član društva, jer su i ti obrti za materijalno unapređivanje društva. Vidjeli smo nakon svjetskoga rata, da su bivši generali, visoki činovnici i plemići u Rusiji, Austriji i Madžarskoj postali cipelarima, stolarima i krojačima, pa kad je to slučaj kod zrelih muževa, zašto ne bi bio i kod omladine. Naslijediti oca u njegovoj cipelarskoj, stolarskoj, mesarskoj itd. radnji, ne znači, da takav mladić mora na pr. čitav dan i čitava života cipele šivati. Inteligentan mladić, uz dva tri pomoćnika, može svoju malu cipelarsku radnju dići na stepen industrije, a da ipak ne krpa cipela, jer ako s maturom bude samo potplate udarao, onda faktično nije za drugo ni rođen.

Svako dakle zvanje, bilo ne znam kako manuelno, može sposoban i obrazovan mladić podići na jedan gotovo spiritualni postamenat, a da bi u takvim slučajevima činovništvo i ostala inteligencija svoje potrebe namirivala baš kod takvoga obrtnika, to je također jasno, jer svaki bi volio potpomoći sebi ravna i svoga nekadašnjega druga, nego li jednoga, njemu nepoznatoga, te stručno i kulturno zaostalijega u proizvođenju dotičnog predmeta.

I sad zamislite, kakav bi bujan društveni i kulturni život nastao u jednom gradu, gdje bi ova praktična zvanja bila u rukama ljudi s maturom. Naši provincijalni gradovi dobili bi evropskiji, inteligentniji izgled i po svome građanstvu, a i po vanjštini grada, a ovako ne samo da stojimo ondje, gdje smo i u srednjem vijeku stajali, nego dnevice propadamo, jer nas inteligentniji i sposobniji stranci prestižu. Žalosno je, ali istinito, da je trgovina i industrija u Hrvatskoj u tuđim rukama, a mi Hrvati držimo u rukama samo one obrte i industriju, za koju trebaju mišice, a ne strojevi, i gdje se toliko zaradi, koliko je potrebno, da se plati porez i prehrani obitelj.

U slučaju takvog izbiranja svoga zvanja, koje se ne bi vršilo po onoj narodnoj: »Pleti kotac, kao i otac« čitav naš nacionalni život krenuo bi drugim pravcem, koji bi već za dva tri decenija donio vidljive plodove.

To bi bio putokaz za svršene srednjoškolce, no to još ne znači, da tim putem ne bi smio udariti mladić i bez mature, dakle sa četiti ili sa šest razreda srednje škole, jer napokon absolviranje niže srednje škole trebalo bi unijeti u duševni budget svakoga građanina.

A. Neimarović, prof.

MLADOM VIJEKU

Živote mladi, kud te težnja vodi?
Kad nać' ćeš mira b'jednom srcu svom?
Čedance milo, što te ljubav rodi,
Već jednom uđi u cvjetnati dom!

Iz tebe ponos viri na sve strane;
U tebi mlada, vrela krvca vre.
Ti ne znaš, što su gorke žića rane
I ne znaš, kako sve, što živi, mre.

Mladosti moja, skromni šumski cv'jete,
Isprepletena zgodam' šarenim!
Mladosti, puna ljubavi si svete;
Za tvojim v'jekom žalim malenim!

Split. *Marij Radovniković.*

LJETNO PREDVEČERJE

Za pučinu sivu sunce zađe
kroz grimizno-žuti sag oblaka.
Nigdje ćuha da osvježi zraka;
u zaljevu jedva plaze lađe.

Sa grebena pokraj samog mora
slušam šapat — njegov cjelov tajni,
cvrkut ptice — pozdrav veličajni,
posmjeh cvijeta, uzdah zelen bora.

Slušam pjesmu seoskoga zvonca,
što sa crkve na molitvu zove.
Gledam nebo. Moje čežnje plove
Po svemiru bez kraja i konca.

Zagreb.

Hrvoje Ostojić,
IV. razr. real. gimn.

NAŠOJ ISTRI

Tužno buči more Adrijasko
I udara valovima svojim
O obale tvoje, Liburnijo,
Žaleći za sinovima tvojim.

Jer sad djeca tvoja, Istro naša,
U svom ropstvu i plaču i cvile,
Al' imaju nadu, da će doći
Dan i njima slobodice mile.

I doći će taj dan, vjerujte nam,
Jer vas n'jesmo još zaboravili,
No dok zora toga dana svane,
Mi kličemo vašoj s Učke vili:

»Oj ti Vilo istarskih Hrvata,
Nad Istrom nam vazda pomno straži
Našoj braći, tvojoj djeci dragoj,
Muke, patnje, Ti im daj ublaži.

Visoko im drži st'jeg hrvatstva,
Prot' najezdi dušmanskoj ih brani,
Jer će jednom prestat robovanje
I osvanut Istri bolji dani.

Pobjedoslav iz Sinja.

IZLET U POSTOJNU

Učenici kr. I. velike (gornjogradske) gimnazije u Zagrebu, a pitomci nadbiskupskoga konvikta, priredili su 2.—4. svibnja o. g. izlet u Postojnu. Izlet je vodio i putni plan načinio ravnatelj spomenutog konvikta g. K., koji je pozvao ravnatelja gimnazije, profesorski zbor i ostale učenike spomenutog zavoda, da se tom izletu, ako hoće, priključe. Osim ravnatelja i nekolicine profesora priključili su se tome izletu i mnogi učenici, koji nisu pitomci konvikta, tako da je bilo svega skupa oko 130 izletnika.

Dne 2. svibnja o. g. krenuli smo u 10 sati i 45 minuta sa Savskoga (južnoga) kolodvora put Ljubljane. Ne kanim potanko cijeli put opisivati. Putovalo se po noći. Mladež isprva vesela i obijesna počevši od onih najmlađih — pa sve do najstarijih, svi kao da su se pobratili. Svi se dakako junače, da ne će spavati, nego će u razgovoru i pjesmi dočekati jutro, a time i cilj puta. Ali baš najveći vikači, najveće »junačine«, prvi se smire u kakvom kutu, pa pjesmu zamijene zvonkim hrkanjem. A onima se, koji nisu spavali, njihovo »junaštvo« sutradan ljuto osvetilo, jer su bili tako umorni i satrveni, da su slabo mogli uživati u ljepoti prizora.

U zoru našli smo se u Ljubljani. Kao što je po noći žamor postepeno prestajao, tako je pred zoru opet postepeno počimao, pa kada se vlak uvezao u ljubljansku stanicu, bilo je već sve na nogama. Vlak je tek nakon dva sata kretao dalje, pa je bilo vremena za umivanje i doručak, a manje grupe su obilazile Ljubljanu, da vide barem najzamljivija mjesta kao Prešernov i Vodnikov spomenik, katedralu, Narodni dom i t. d. U 6 sati krenuo je vlak dalje k pravome cilju našega puta — u Postojnu. Bio je već potpuni dan, opet je začela radost i pjesma. Divota je bila gledati na netom obrađena polja, na bujno zelenilo livada, i šumu crnogoricu ispremiješanu svježe listalom bukvom i ostalom bjelogoricom, a u pozadini vrhunce Kamničkih i Julskih Alpa, te Karavanke još pokrite snijegom. Prevezli smo se preko ljubljanskog tresetišta. To je močvarno polje, sada već gotovo sasvim isušeno, a močvarno bilje i mahovine, koje su ondje nekada rasle, počele su se pretvarati u ugljen, a to je t. zv. treset. — Kroz to polje teče rijeka Ljubljanica, koja ga često poplavljuje. — Zamalo eto nas na talijanskoj granici! Žamor i pjesma prestaje. I onaj najmlađi osjeća, da još malo, pa više ne će biti na svojem —

da više ne će biti tako slobodan. Najteže je bilo onima, koji su morali skidati trobojnice iz zapučka, s kojima su iz Zagreba pošli. Naš transport je na sreću bio pošteđen od običajnih šikanacija na pograničnim carinarnicama. Ta gdje će »đačka raja« što kriomčariti, jer ono malo »kontrabanda« što je gdjekoji imao, već je odavna prije Rakeka potrošio. Bez ikakvih neugodnosti došli smo za malo u Postojnu. Nakon formalnog pregledanja putnica i samo neke prtljage, ostavili smo stanicu Postojne i krenuli prema mjestu i špilji. Pred očima nam pukla bujna i zelena Pivska dolina, kojom se vijuga srebrenasta Pivka. U toj dolini se nalazi lijepo mjestance Postojna.

Kod kolodvora su vježbali odjeli vojnika — novaka, slaba i malena uzrasta. — Čuli smo, da su to Kalabrijci. Vidjeli smo i glasovite karabinijere, koji su smiješnom odorom i još smiješnijim držanjem pobudili u naših silu šale i smijeha. Samo po tim vojnicima i po zapovijedanju talijanskih časnika znali smo, da smo u tuđoj državi, ali ne u tuđoj zemlji, jer od onih staraca počevši, koje smo sretali, gdje rade u bašćama, pa do one djecekoja su upravo išla u školu, sve je to slovensko. Prije su slušali njemačke zapovijedi, — sada talijanske, ali kao što ni Nijemac nije mogao zapriječiti, da im u grudima bije slovensko srce — ne će, sigurni smo, ni Talijan. — Postojna je slovenska, a i ostat će, ako Bog dade — slovenska. Na sve moguće načine nastoje djecu odnaroditi, ali sve uzalud. Majka ih je slovenskim mlijekom zadojila, a slovenskom riječi i pjesmom ih dalje odgaja.

Jedno četvrt sata od kolodvora nalazi se ulaz u Postonjsku špilju ili, kako je Talijani zovu, Grotta di Postumia, koja se prostire u unutrašnjosti brijega, kojemu je jedan vrh (na ulazu u špilju) t. j. Dolinski vrh visok 625m, a Kozji vrh (na koncu špilje) visok 641 m. Upravo pred ulazom u špilju ponire rijeka Pivka, ona naime ondje kroz široko zjalo ulazi pod brdo, pa onda u špilji nastavlja svoj tijek, dok opet ne izađe na površinu pod imenom Unce. Špilja je dugačka oko 5 km., smjer joj je od juga prema sjeveru. Ulaz joj je 530 m nad morem. Najniža je točka špilje mjesto, gdje teče Pivka (511 m). Podnožje t. zv. Kalvarije je 520 m, a vrh Kalvarije je 564 m.

Nakon što smo se prijavili upravi špilje, kupili ulaznice, bili smo prebrojeni i pušteni na ulaz. Tišina je zavladala, neko očekivanje nečega nejasnoga, nečega neviđenoga obuzelo je svakoga. Pa i onaj najbrbljaviji je umuknuo. — Čudna čuvstva obuzimlju čovjeka, kada stupa u to tajanstveno carstvo. Ne zna se, je li strah, groza ili udivljenje. Hvata ga nehotična pobožnost, kao da stupa u velebni hram božji. Ali što je hram božji prema tom čudu prirode!? Nijedan građevni slog nije toga nadmašio, — nego mu je to jedino moglo biti uzorom. — Premalo su dva oka, da pregledaju to čudo, tu divotu, a misli presporo teku, da se to sve shvati, tako se naglo mijenja jedan oblik za drugim, jedna krasota za drugom. Miješaju se u glavi na pogled tih čudesa sve priče iz bajoslovnog svijeta, koje su nas u djetinstvu tako zanimale, o vilinskom carstvu, o carstvu patuljaka i divova, o zmajevima i sakritom blagu, zlatu i draguljima. Mašta širi svoja krila, zaboravljaš na zbilju, pa nastojiš svaki oblik, svaki predmet odgonetnuti. Sada ti se čini, da gledaš dobroćudno, bradato lice patuljka, gdje ti se smiješi, sada opet namrgođeno lice diva, ljutita, što ga smetamo u njegovu carstvu. Nigdje se tako ne budi mašta kao tu. Svakoj stvarci nastoji se naći sličnost s kojom s gornjega svijeta. Kod toga se očituju razne ćudi i razni ukusi. Ima idejalnih, koji u svakoj sigi vide cvijet, slap, crkvicu, lijepu glavu djevoike, djeteta ili starca. Ima i realnih, kojemu jedna siga naliči na tortu, salamu ili par kobasica. Interesantno je, da su i oni idejalni postajali sve realnijima, što se vrijeme više primicalo objedu.

Svuda vlada tajanstvenost, ali najčudnije se ćutiš nad Pivkom, kada gledaš u dubinu, gdje nisko dolje teče. Rijetko je koji s visine gledao na nju, a da se nije sjetio na priču iz klasične mitologije (u koliko je o njoj čuo), da je nije isporedio sa Stixom, a u mašti je već vidio i Harona, kako prevozi duše. Najtajanstvenija je ondje, gdje električna rasvjeta slabo do nje dopire, pa je onako u polutami više naslućuješ, nego uistinu vidiš. Gdje mašta može još više da radi, pa je i njezin šum još tajnovitiji i strašniji, misliš, da se ondje roče zli dusi, a to da je njihov šapat. I nehotice odvraćaš glavu odanle i žuriš za drugovima bliže k svijetlu. Ovako zaneseni tom tajanstvenošću zaboravljamo gdje smo, dok nas zbilja ne dovede k svijesti, jer t. zv. Plesnu dvoranu osvjetljuje od mnogo električnih žaruljica u talijanskim bojama (crveno, bijelo, zeleno) sastavljena zvijezda, a pokraj nje stoji poprsje talijanskog kralja Emanuela. Pa da te ne zazebe srce, kada se sjetiš, baš tu usred tih čudesa i divote, da to sve nije više naše, da smo to izgubili. Idući dalje, gledajući nove prizore, nemamo vremena baviti se takvim mislima, pa zaboravljamo na to, i samo nam ostaje udivljenje nad krasotama prirode.

Mnoge skupine siga nose napis, naime pločicu, a na njoj je napisano ime t. j. naznačuje ono, čemu je u izvanjem svijetu najsličnije (slap, orgulje, banane, Isusov grobić, cimpresa i t. d.) Većina se slaže u tome, da je jedno od najkrasnijih mjesta t. zv. Belveder. To je uzvisina, na koju se dolazi putem, koji tri puta zaokreće. Ondje su najbjelije sige, a svjetlucaju se, kao da su sastavljene od samih dijamanata. S Belvedera vidi se daleko u pozadini crvenim svijetlom osvijetljeni prostor t. zv. Pakao.

Najveličajnija je Kalvarija. Na nju se uspinje zavojitim puteljkom i stubama. Visoka je od podnožja do vrha 40 m, a odatle do stropa 17 m. Najtajanstveniji je t. zv. Veliki dom t. j. mjesto, gdje teče Pivka. — Nakon 2 sata boravka i hoda u špilji izašli smo dosta umorni opet na danje svijetlo, ne toliko umorni od fizičkog rada, od hoda, nego više od duševnog, od prenagloga primanja tolikih novih dojmova. Ali nitko nije požalio napora, pa da je bio i još toliki, samo kada je vidio tu divotu.

Prije nego podosmo dalje, vrijedno je spomenuti, kako su nastale te čarobne dvorane i čudesni oblici. Znademo, da je krš pun što većih što manjih špilja, rupa, udubina, škrapa i t. d. Najveća do sada pronađena špilja Krša (u Evropi) je Postojna. Krš se sastoji većinom od vapnenca, a vo-

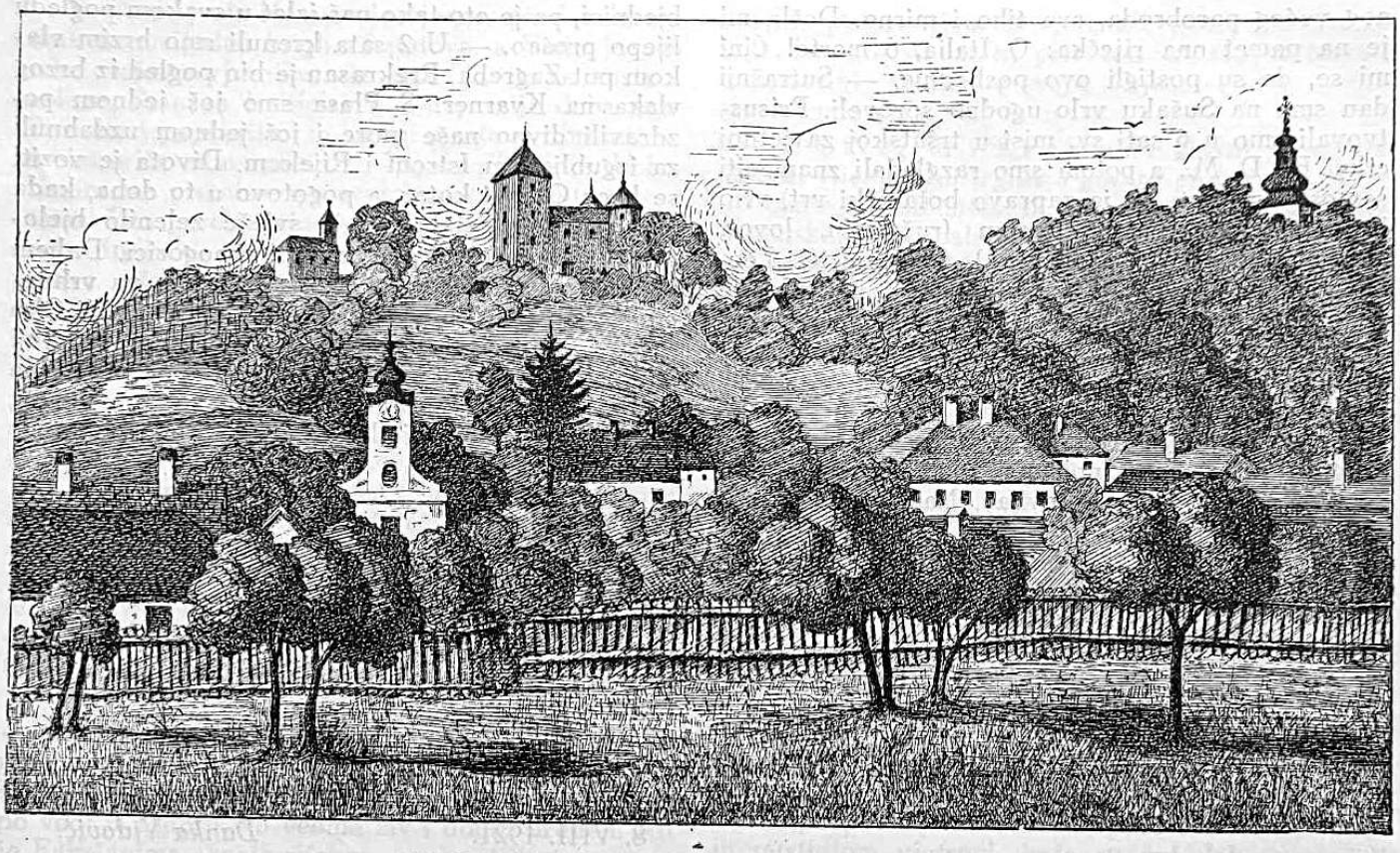

STARI GRAD DUBOVAC (Početkom 19. stoljeća).

da vapnenac mehaničkim i kemičkim putem lako troši. Voda tekući po njegovoj površini odire ga, ali se on u vodi i rastvara, pa voda svagdje lako i kroz njega prodire i tako stvara rupe (škrape). Tako je i Pivka već tisućljeta podlokavala i rastvarala u podzemlju brijeg, u kojem je već od iskona bilo šupljina, podlokani se se dijelovi još niže spustili, pa su nastale još veće šupljine, cijele dvorane. Poslije su kroz tisućljeća kapljice vode izdjelovale one čudesne oblike. Voda, koju zemlja na svojoj površini (recimo na površini onog brijega, pod kojim se prostire Postojnska špilja) upija, teče kroz zemlju sve dublje, pa tekući rastvara vapnenac, koji ovako rastopljen teče dalje s vodom. Voda propadajući sve dublje u zemlju došla je najednom do onakve šupljine, od kakvih se takav brijeg Krša sastoji, ponijela sa sobom malo ugljične kiseline i vapna, pa je počela kroz strop takve prostorije kapati. Ali čim takva kapljica dođe na zrak, ugljična kiselina i vapno se izlučuju. Vapno se pomalo na stropu slaže pa stvara razne oblike sige. Sige, koje sa stropa vise kao kakve rese, zovu se stalaktiti. Kapi vode kapaju sa stropa na pod, pa se i dolje stvaraju sige kao stupovi, koji rastu prema stropu (stalagmiti). Voda, koja nije padala u obliku kapljica, nego je tekla niz stijene, stvarala je razne druge oblike kao: zastore, slapove, lišće, gljive i t. d.

Postonjska špilja bila je poznata već u srednjem vijeku. Služila je kao zaklonište pred Turcima. Valvasor (17. stoljeće) spominje, da je išao u nju s bakljama. Godine 1818. počela se uređivati.

Iz Postojne smo krenuli oko 3 i pol sata preko Sv. Petra prema Rijeci. Put je dosta monoton. Što se više približujemo Rijeci, javljaju se sve izrazitiji oblici Krša. Duša čovjeka zebe, kada gleda od Mlečana oguljeni, nekada šumoviti Krš, a i danas eto opet njime Talijan gospodari. Smilovanje pobuđuju oni bijedni stanovnici, koji se kamenom i burom bore za onaj komadičak zemlje. Ne može toga mnogi nas pojmiti, pogotovo kakvi Srijemac ili Bačvanin ne može pojmiti, da se uopće na takvoj zemlji može živjeti. Njima se čine oni kamenom ograđeni vrtići kao dječje igračke, a Primorcu ta »igračka« glave vrijedi. — Vozili smo se talijanskim brzim vlakom, koji na svakoj stanici staje (kao naš osobni). Od stanice Matulje prekrasan je pogled na Kvarner i Učku. Vidi se Cres, Krk, Volosko, Opatija i Lovrana. U 6 sati smo prispjeli na Rijeku. Tu nas je dočekala naša željeznička delegacija, koja je izjavila, da šef riječke policije ne može jamčiti za sigurnost od fašista, ako budemo išli u grupama po gradu. Želimo li vidjeti Rijeku, neka idemo svaki četvrt sata po dvojica. Naravno, da na to nismo pristali, nego smo jedva čekali, da ostavimo mrtvu i nama sada tako nesklonu Rijeku. Dosta nam je bilo neprijateljskih fašističkih pogleda na stanici, kojima su piljili u prozore naših kola. — Odlanulo nam je, kada nas je naše željezničko osoblje prevezlo na Sušak — kada smo opet stupili na svoje tlo, kada smo opet ugledali našega skromnoga vojnika, a ne nadutog i bahatog karabinijera.

Na riječkom kolodvoru raste trava. Tada se u njem nalazio samo jedan vlak za Trst i nekoliko teretnih vagona. U luci nismo vidjeli ni jed-

nog većeg parobroda, sve tiho i mirno. Došla mi je na pamet ona riječka: O Italía, o morte! Čini mi se, da su postigli ovo posljednje. — Sutrašnji dan smo na Sušaku vrlo ugodno sproveli. Prisustvovali smo u 6 sati sv. misi u trsatskoj zavjetnoj crkvi Bl. D. M., a potom smo razgledali znameniti samostanski vrt. To je zapravo botanički vrt, vrlo bogat mediteranskom florom (ružmarin, lovor, masline, libanonski cedar itd.) O. magister Leonardo nam je najpripravnije pokazao nama neke nepoznate biline. Na vrh vrta je vidikovac s prekrasnim izgledom na Kvarner, Sušak, Rijeku, Istru te sjev. Velebit sa Senjem. — Pojedine grupe su pošle na staru trsatsku gradinu, pa na more, gdje su se vozili na čamcima, a u 10 sati su naši đaci odigrali prijateljsku nogometnu utakmicu sa sušačkim nog. klubom »Slavija«. Naši su ostali pobjednici, pa je eto tako naš izlet u svakom pogledu lijepo prošao. — U 2 sata krenuli smo brzim vlakom put Zagreba. Prekrasan je bio pogled iz brzog vlaka na Kvarner. S Plasa smo još jednom pozdravili divno naše more i još jednom uzdahnuli za izgubljenom Istrom i Rijekom. Divota je voziti se kroz Gorski kotar, a pogotovo u to doba, kada je šuma tek listala, pa je svježe zelenilo bjelogorice još veća opreka tamnoj crnogorici. Daljem izgledu smetala je magla, koja je ležala na vrhuncima Risnjaka, Snježnika, Bitoraja, Kleka itd. Oko 8 i pol sati prispjeli smo u Zagreb. Mnogi je, koji nije naučen na putne napore, uzdahnuo: »Svuda je lijepo, ali kod kuće najljepše«. A mnogi nas: »Daj, Bože, što prije opet jedan tako lijepi izlet!«

Prof. *V. B.*

NA STAZI

Vreli znoj se cijedi sa umornog čela,
krv iz rana toči.
Idem samo napr'jed odlučno i smjelo
radeć neumorno, k nebu dižuć oči.

Još je samo malo do visokog brijega
koji valja proći . . .
U Boga se uzdam, stvoritelja svoga,
on će mi pomoći.

8. VIII. 1921. *Danka Vidović.*

REZIGNACIJA

Pokopô sam u te sva svoja proljeća;
I snove i nade i sve želje redom;
I čarobne noći i večeri cv'jeća — — —
Pomiren s bolom i pomiren s bijedom.

Dao sam ti mladost vatrenu i smjelu
I dušu i srce, sve što mogoh dati.
Život bih ti dao kao ružu b'jelu,
Zbog čega i zašto, kô bi mogô znati?

O, ti možda ne znaš za sve svoje dane
Pune mladog sunca i snova i čežnje
Pokopô sam u te i dane bez težnje;
Provodim kô starac sâm mladosti rane

Da, i ja sam danas razlupana barka,
Izbačena morem na kamenom žalu,
Isc'jepana jedra, slomljena katarka,
Igračkom što bješe pjenušavom valu.

I ti me neznano satireš sve više;
Ja nemam kô Juda ni mira ni stana
I ljubav kô pauk mladost moju siše
Od dana do noći, od noći do dana.

Dim. Obradović.

PUTOVANJE U STAROM VIJEKU

Danas se brzo putuje. Željeznica juri kroz svu Aziju, a šest pacifika veže obale Atlanskoga oceana s Velikim, Tihim oceanom. Parobrodom možemo doći u svaku zemlju i obići sve dijelove svijeta. Para i munjina prenose ne samo nas nego i naše misli s jednoga kontinenta na drugi. Bežičnim telefonom slušamo danas govore, pjevanje i orkestar iz najdaljih gradova. Vremena pred nama od svršetka osamnaestoga vijeka pak sve do najstarijih nijesu bila takva. Prije našeg doba bilo je i u vlastitoj domovini mnogo toga udaljeno sve do iznalaska parne snage i prve željeznice. Putovanje je bilo vrlo sporo i opasno. Još je u starom vijeku bilo pogodnije putovati nego u srednjem. U starom su vijeku putove uređivali i zaštićivali, a u srednjem su ih vijeku hotice zapuštali, da trgovci stalnije upadnu u ruke raznih vitezova — razbojnika i velmoža, kojima bi pripadala sva roba, kad bi se pod njom satrla kola na njihovu zemljištu. Zaista je stari vijek bio mnogo napredniji putovima nego srednji. Svi su se naime vladari kulturnih država staroga vijeka mnogo brinuli oko putova i sigurnosti putnika. Pogledajmo ih redom!

1. Indijci: Manuov je vjersko-građanski zakonik zapovijedao brigu za putove, a Buda je naložio svakom vjerniku, da pazi na javne ceste i prolaze. Zato su Indijci već u najranije doba gradili ceste i popravljali ih, dizali mostove i brinuli se za sjenovita odmarališta za ljude i životinje. U indijskim se pisanim spomenicima spominju pače i cestari kao posebni činovnici, što su se brinuli oko cesta. Indijski su se kraljevi natjecali, tko će uz putove više zasaditi smokava i drugoga drveća te svesti više zdenaca. Uz putove je bilo dosta prenoćišta. A kad je imao kralj putovati, sadili su uz putove oleandre, ružice, narandže, mirtu itd. — Indijci su uz kopnene putove imali stalno uređen saobraćaj i po svojim velikim rijekama te duž obale svoje bogate i mirisne zemlje.

Po indijskim su putovima vrvjeli pješaci, kraj kojih su prolazile sjajne bogataške povorke na slonovima i konjima. Knezove je opet pratila nepregledna povorka kolije. U svratištima su žedni putnici dobivali badava studenu vodu od riže, a plodove je s drveća kraj puta slobodno brao i najsiromašniji putnik.

2. Egipćani. Sav je Egipat već u najstarije doba bio isprepleten prokopima. Zato se ne da mnogo ogvoriti o egipatskim tvrdim putovima, kao što se ne može ni o cestama u Mlecima. Promet je po vodi u Egiptu bio veoma živ i dobro uređen. Nil je Egipćanima »sveta rijeka«, »najsvetiji otac«, »uzdržavač zemlje«, on je njegovo »veliko božanstvo«. Nilova voda nije bila sveta samo starom Egipćaninu nego i svima poznijim egipatskim stanovnicima. Arapi su držali vodu iz Nila ljekovitom, a za haremske se gospođe kasnijih gospodara Egipta, Turaka, donosila izdaleka ljekovita Nilova voda.

Egipćani su uzdisali za poplavom Nila. Ona im je donosila život i sreću. Razliveni je Nil bio također najbolji saobraćajni put u Egiptu. Druge rijeke, kad poplave svoj kraj, priječe brodarenje, Nil nasuprot postane prirodnim putom među pučanstvom. Kad se naime razlio i zalio svaki kutić Egipta, moglo se nilskim lakim čamcem doveslati u svaki zaselak. Za poplavnog je doba plivalo od brzica (katarakta) do Sredozemnoga mora na tisuće bojadisanih čamaca sa šarenim jedrima. Bilo je brodica za prijevoz trgovačkih tereta iz Etiopije i Egipta, a bilo je i putničkih brodica, pače i hodočasničkih, na kojima su pobožni vjernici pjevali i veslali do hramova svojih božanstava. Po Nilu su se izvozili darovi plodnoga Egipta i uvozili se iz drugih krajeva Azije i Afrike.

Egipćani su malo plovili morem. Slanu su morsku vodu držali nečistom i govorili, da je u vlasti zloga Tifona. Usto su držali, da je daleko putovanje grješno, jer je bio grješan i česti susret s narodom, koji nije bio Egipćanin. Dakako da su ih kasnije prilike uputile, da su promijenili to mišljenje, te su se i Egipćani približili moru i prihvatili gradnje morskih brodova, na kojima su bili Feničani i Sirci mornari najamnici. Herodot pače spominje, da su Egipćani u šestom vijeku prije Krista doplovili do rta Dobre Nade. Ako to stoji, zasluga je to feničkih mornara na egipatskim brodovima.

Iz svega se toga vidi, da su Egipćani ponajviše putovali vodenim putovima, i da je poglavito Nil bio glavni put Egipćanima. Zaista se i Egipćani na svojim putovanjima povjeravali ponajviše svome Nilu, kao što su uza nj privezali sav svoj duševni i materijalni život, sve svoje osjećaje, svu svoju sreću i udes.

3. Sirci su i Feničani glavni putnici u starom vijeku. Oni trguju i gusare ploveći od obale do obale. U istočnom su moru vadili jantar, a na britanskim su obalama sabirali kovine. Dopriješe do ušća rijeke Inda i donosili su kući zlato, dragulje, slonovu kost, mirisno korijenje, majmune i paunove. Iz feničkih se luka neprestano otpremali ljudi na udaljene afričke obale, te na Kretu, Cipar i Siciliju. Tu osnovaše naseobine, koje su uvijek bile u vezi s majkom zemljom. Na Kreti su se pomiješali Feničani s domaćim narodom, odakle je nastalo kretsko narječje.

Feničani nijesu težili samo za morem. Njihove su karavane putovele po svim putovima Prednje Azije i posredovale trgovinu među Egiptom i zemljama na Eufratu i Tigrisu. Može se pače ustvrditi, da su trgovci Tira i Sidona doprli do — južne Arabije, te su iz zemlje Sabe donijeli mirisne mirodije, slonovu kost i ebanovinu.

4. Arapi, narod semitski, također su rado putovali kao i njihovi sjeverni susjedi. No dok su ovi po morima plovili, Arapi su krstarili po suhom moru, po pustinji. Bez cesta, putova i staza, vodili ih pustinjom vjetrovi, koje su oni dobro osjećali i štovali kao božanstva, koja su im noću rashlađivala tešku dnevnu vrućinu. Stari su Arapi ujedno trgovali i pljačkali, kako to još i danas čine Beduini. Plinije i kasniji Marcelian pišu o njima: »Jašući brze, lijepog rasta konje, vide se Arapi svagdje i nigdje. Ne mogu da na jednom mjestu dugo borave. Bez stalnog prebivališta provode svoj život u neprestanom bijegu. Za takov narod nije trebalo stalnoga konačišta i putova.

Južni Arapi nijesu bili takvi. Oni su živjeli u blagoslovljenoj zemlji. Jemen je bio »Arabia felix« — »sretna Arabija«. Mirisni je njegov uzduh krijepio pluća mornara već izdaleka na moru. — Južni su Arapi bili vrsni trgovci, te su plovili oko otoka Indijskoga oceana, naročito na Ceylon, odakle su dovozili cimet. — Kraljica je od Sabe putovala iz južne Arabije oko g. 1000. prije Krista kralju Salamonu, jer mu je mudrost bila poznata i u Arabiji. Donijela mu na dar mirodija, zlata i dragoga kamenja, koje je nosila cijela karavana na devama. — Arapi su trgovali i s Egiptom, jer su iz njega dobivali hranu kao što još i danas Egipat hrani Beduine.

5. Asirci su u najranije doba sagradili dobre putove. Još i danas ima tragova putova, kojim su prolazile mnogobrojne asirske vojske i trgovina Mesopotamije s Fenicijom. Jamačno je uz vodeni put Eufratom i Tigrisom u Asiriji bilo i tvrdih putova. Veli se, da ih je najviše sagradila Semiramida oko god. 1200. pr. Kr.

6. Perzijci su također gradili putove. Kir, osnivač perzijske svjetske države, razumio je, da će moći svoju prostranu državu držati na okupu samo dobrim putovima, po kojima će njegove čete uvijek pravovremeno stići u satrapije, ako se pobune. Kir je popravljao asirske ceste i dizao po njima utvrde i na svakoj trećoj milji podizao konačišta. Na svakih je pet tisuća pet stotina met. po-

stavio kamen »parasangu«. Takovih miljokaza ima još i danas u Kurdistanu na starom putu, koji je jamačno tekao iz Babilona u Ekbatanu. Kurdi ih zovu »modrim kamenima«, jer su iz modroga granita. Ispisani su klinovim pismom.

Za Darija je država puna uređenih cesta, koje su prosječene i kroz teško tlo. Vezale su Jonsku Grčku s lidijskim gradom Sardesom, te stari Babilon i kraljevski grad Suzu. Ceste su spajale Siriju i Mesopotamiju, Ekbatanu i Persepolis i Suzu a pružale se i od Armenije k Južnoj Perziji.

P o š t a je Darijeva tekla ovako: na svakoj su putnoj postaji čekali osedlani konji i opočivni tekliči, koji su jedan drugome poštu predavali, dok nije pismo stiglo na određeno mjesto. Grčki izvjestitelji kažu: »Ništa nije na svijetu brže od njih. Golubovi ih i žralovi jedva mogu slijediti. Na svakoj se postaji mijenja jahač i konj. Ne smeta im kiša, snijeg ,smrzavica, vrućina i tamna noć, dok ne prevale svoj put.« Oni bi u jednom danu prevalili pedeset i šest (oko 260 km), a u satu dvije i pô geografske milje t. j. 20 kilometara. Toliki put ne prevališe ni glasnici Napoleona I. Perzijski su tekliči bili najbrži putnici sve do željeznica i zrakoplova.

Dvorski perzijski dostojanstvenik nije nikada mirovao. Istina, on je provodio svoj život na dvoru uz kralja, da ga čuva, ali je kralj s dvorom nekoliko puta na godinu mijenjao svoju rezidenciju, našao se u svako godišnje doba u drugom gradu. Namjesnici su kraljevi — satrapi — morali iz dalekih krajeva putovati do kralja, garnizone se mijenjale svaki čas, polazile su vojske neprestano na Skite, Kaspijce, Egipćane, Helene i dr. Po putovima je perzijske države bilo uvijek živo.

7. G r c i. Helenske se ceste starijega doba nijesu mogle takmiti s perzijskim cestama. Ali i u Grčkoj nije manjkalo dobrih putova. Feničani su gradili ceste radi trgovine, Perzijci radi uprave i sigurnosti države, a Grci su ih podržavali za izobrazbu svojih građana, da lakše dođu u gradove, da se griju na ljepoti i umjetnosti, koju su podigli Atenjani i druga ognjišta helenskoga duha. Gradili su ceste i do raznih hramova i svetišta, da se građani pomole i oduševe svetom vatrom narodnih božanstava. Grci su gradili ceste u uzgojne ciljeve.

Najbolji su putovi, što se spominju u Grčkoj, vodili u ona mjesta, gdje su se priređivala razna natjecanja, i do najuglednijih svetišta i proročišta. U Olimpiju su, na Istam, u Delfe i Dodonu vodile dobre ceste. Grci u umjeli graditi putove i u najtežem terenu. Mandroklo, znameniti graditelj sa Samosa, podigao je za vojsku kralja Darija most pô milje dug na najužem mjestu Bospora. Pak ako taj most i ne bijaše domoljubno djelo, on nam ipak pokazuje graditeljsku — grčku sposobnost.

Kopneni su putovi bili Grcima sporedni. Glavni im je put bio more. — More, koje je vezalo mnogobrojne grčke državice na otocima i obalama Sredozemnog mora, bilo im glavni put. — Ono je Grke odgajalo za pomorce, jednake Feničanima. Trijere su s otoka Samosa i Egine držali za najbrže od svih brodova. Po njima se prikupljalo veliko blago u grčke gradove. Svjetionici su diljem morskih pučina opominjali kormilare na opasna mjesta. Pomorski je saobraćaj bio posve uređen u grčkim vodama. U Grčkoj su bile vozne cijene za putnike vrlo niske, znak, koliko se mnogo putovalo. Vožnja je u Platonovo doba do Egine stajala samo dva obola, a put u Egipat dvije drahme. — Putovali su ponajviše trgovci. Ugledni su Heleni nerado ostavljali svoju domovinu, osim kad su išli na natjecanja u svetišta ili kao poslanici. Spartanski su zakoni bili u tom pače jako strogi, te su smrću prijetili onima, koji bi se udaljili od svoje domovine bez dopuštenja poglavara. Dakako, da su ti zakoni postali kasnije blaži, pak vidimo i stroge Spartance, kako putuju svijetom po miloj volji.

Trgovcima je bilo uvijek slobodno putovanje. Kasnije je bilo svima dopušteno, pak i Plato putuje na Siciliju i u Egipat. Grci su uopće rado putovali u Egipat. Likurgo, Solun i Pitagora pohodiše zemlju faraona, da prouče mudrost egipatskih svećenika i zakone u zemlji na Nilu. Strogi suci, koji su bdjeli nad običajima domovine, nijesu ih korili.

Časno je putovanje bilo u udaljena posvećena mjesta kao u Olimpiju, Istam i Delfe. Zato ovamo putuju Grci iz dalekoga Sagunta u Hispaniji, iz Massalije na južnoj obali Francuske, iz grčkih gradova u Siciliji i Italiji, iz afričke Kirene i Barke, iz Sinope na Pontu i sa svih otoka Arhipelaga, da se natječu u igrama ili da ih gledaju. U ova sveta mjesta putuju i mnogi trgovci, jer se u njima i sajmovalo. — Grci su — naročito u kasnije doba — putovali i u razna kupališta. U spisima se spominju neka ljekovita, bogovima posvećena vrela, kraj kojih se obdržavale razne veselice.

Stari su Grci crtali također putopisne karte, na kojima su bili označeni putovi po Prednjoj Aziji. Tako je Aristagoras iz Mileta donio kralju Kleomenu u Šparti gotovu zemljopisnu kartu na bakrenoj ploči i po njoj mu tumačio, kako je lako doći u srce Perzije, ako se Sparta složi s drugim Grcima u savez proti Perziji. Aristagoras nije uspio. Spartanci su naime bili predstavnici konzervativnih načela među grčkim narodom svoga doba, kako su to bili Egipćani među narodima prije Grka. Egipćani su teško ostavljali svoj Nil, a Spartanci svoj potok Eurotas.

Kad se pomlađeni grčki život poslije perzijskih ratova u Periklovo doba rascvjetao do potpune ljepote i sjaja, putovali su Grci mnogo. Umjetnost je i ljepota provejavala dušom grčkoga naroda, a ljubav je za morske divne prirode porasla do vrhunca. Ta je ljubav nukala Grka na more i na putovanja po moru. Modričasto se grčko more prelijeva u smaragdnu boju, s koje se odsijevaju razne nježne boje. To je more vrvjelo od svakovrsnih lađa, što su plovile oko grčkih obala i otoka, zaliva i zatona, praćene povoljnim vjetrovima i povjetarcima s olimpijske kose. Nad putnicima se razvilo jasno, sunčano grčko nebo kao svijetli safir, svuda se s obala razlijegao veseli pjev iz gajeva i dubrava, iz kojih se bijelili hramovi sa svetom vatrom. Kamo se Helen iskrcao, svuda je nailazio na život i veselje. Zato se iz luka obalnih i otočnih gradova otiskivale cijele mornarice brodica i čamaca na modro more. Kormilari su pjevali, a zapovijednik je broda upravljao svoj brod pod zaštitom dobrohotne Afrodite Euploje — sretnoplovke. Svaki vjetar, koji je napunjao je-

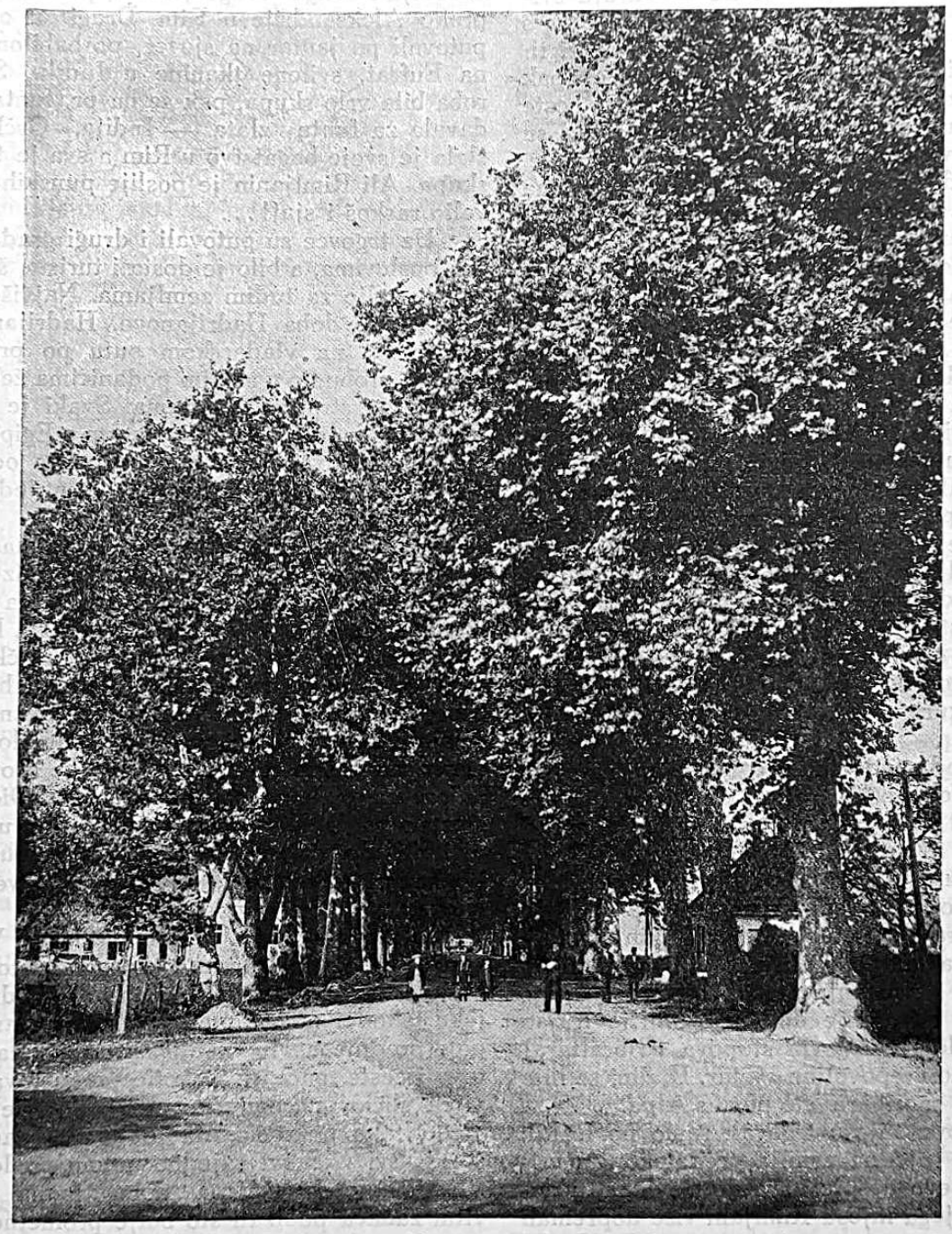

KARLOVAC: POČETAK LUJZINSKE CESTE

dra, bio je Grku dah kojega božanstva, i svaki je val, koji je svojom pjenom blago oplakao bokove broda, bio pozdrav Posejdonov i Tetin. O, thalatta, thalatta! — O more, more!... A kad se zvijezde pokazale, i tiha, milostiva Noć, kako ju zove Sofoklo, raširila preko kopna i mora svoja krila i spustila blijedo svijetlo mjesečevo, onda se putnici utekli zaštiti braći božice Helene, blizancima Kastoru i Poluksu, što se kao zvijezde ukazivali, te rasprostrijevši svoj pokrivač, pustili bi se u blage sne, što krijepe dušu i tijelo... Da, u Heladi, zemlji lijepih osjećaja, bijaše i putovanje lijepo...

8. Rim. Dok je još za Romula i njegovih kraljevskih nasljednika grad bio malen, nije mu trebalo mnogo prometnih uredaba. Ali kad se za republike počela rimska vlast širiti nad italskim narodima, kad se riječ i vlast rimskoga senata slušala u svim trima kontinentima, kad je rimska država za careva bila isto što i »svi narodi pod suncem« tada su i u njoj nastale slične prilike kao i u perzijskoj državi za Kira. Rimska je država morala da isplete preko svoje velike države gustu mrežu putova. Rimskoj je državi u doba careva trebalo velikih i čvrstih cesta, da može svoje legije slati s jednoga kraja svijeta na drugi i razašiljati zapovijedi iz glavnoga grada u provincije i iz provincije u glavni grad. — Rimska je država gradila ceste po cijelom svijetu, jer je cio svijet bio — rimska država...

Sve su ceste istjecale s Foruma Romanuma kao iz središta ne samo jake centralističke države nego iz središta cijeloga svijeta. Ovdale su vodile u sve

poznate krajeve, a svršavale bi na — »kraju svijeta«. — Ceste, što su spajale južne tačke države s onima na sjeverozapadu, mjerile su preko četiri tisuće rimskih milja. Mada su bile tako duge, ipak su ih Rimljani izgradili tako temeljito, da naše ceste za njima zaostaju. Ostaci njihovi svjedoče, da su stari Rimljani svladali i najveće prirodne zapreke. Oni su vrtali brda, a preko rijeka, jazova i pukotina podigli mostove. U zapadnoj je Španiji kod Alkantare podigao car Trojan 670 stopa dugi kameniti most, čijim se ostacima divi današnji svijet. Položen je na snažne stupove i lukove, koji spajaju stranice duboke dolinske uvale. Rimskih mostova ima u Italiji, u južnoj Francuskoj, po Balkanskom poluostrvu, a nekoliko ih je i u našoj domovini.

Najznatnija je rimska cesta bila Via Appia. Uzor je ona svim graditeljima cesta u ono doba. Ona je »kraljica cesta«. U blizini je grada, gdje je promet velik, bila popločena granitnim pločama, a na mekom tlu podložena kockastim tvrdim kamenjem. Uz rubove su podigli kamenu ogradu, na koju se naslanjali miljokazi — milliaria.

Rimska se država starala i za poštanske veze. Ali rimske vlasti nijesu dopuštale, da se poštom služe privatnici, osim u osobitim zgodama. Rimskom se poštom mogao posao brže i bolje svršiti nego po glasnicima — kuririma — novoga doba, dok nije bilo željeznice.

Rimski narod u početku svoga razvoja nije putovao morem. Tek poslije rata s Kartagom postaje rimska država i pomorskom vlasti, a rimski narod pomorci. Ratovi ih naime s Kartagom prinukali, da grade mornaricu, koju su povećali, kad postadoše gospodari svih obala Sredozemnoga mora. Tad je Ostia postala prava luka, puna trgovačkih i ratnih brodova. Odsada morem putuju brojni putnici, trgovci, činovnici i naučenjaci u provincije i druge krajeve. Put je od Ostije do Aleksandrije trajao devet dana, a do Herkulovih stupova (Gibraltara) pet dana, dakako uz povoljan vjetar. U zimi se nije morem putovalo radi bura, što pušu s Alpa.

Rimski trgovci nijesu trgovali samo po Italiji. Njima ne bijaše nijedna zemlja predaleko. Za vrijeme su Klaudijevo dospjeli sve do Ceylona, u domaju cimeta, kojega nijesu Rimljani više dopremali preko Arabije nego ravno sa cimetnoga otoka. Svake je godine zaplovilo sto i dvadeset brodova iz Crvenoga mora u Indijski ocean, da nakrcaju raznih mirodija i drugih dragocjenosti, pak da ih dopreme preko Aleksandrije u Rim. Drugi su opet trgovci putovali po jantar na sjever, po babilonske sagove na Eufrat, svilene tkanine u Indiju. Sva je ova roba bila vrlo skupa, pak se na pr. funta svile prodavala za funtu zlata. — Indija, Grčka i Egipat slala je svoje bogatstvo u Rim a sva je ta roba bila skupa. Ali Rimljanin je poslije punskih ratova zavolio raskoš i sjaj! . . .

Uz trgovce su putovali i drugi građani po svojim poslovima, a bilo je dosta i turista, što su putovali iz želje za tuđim zemljama. Najviše je turista putovalo u doba Hadrijanovo. Hadrijan je naime uvijek bio na vladarskom putu po provincijama, čime je probudio u svojim podanicima želju, da i oni putuju po stranim zemljama. Svaki je obrazovani Rimljanin morao da putuje barem u Egipat i da koje vrijeme proživi u Grčkoj, kako se to od nas traži, da obrazovan čovjek pozna barem jedan svjetski kulturni centar.

Helada je probudila u Rimljanima osjećaj za ljepotu. Zato je svaki mladi Rimljanin iz dobre kuće pošao ma na kratko vrijeme u Atenu, da sluša njene filozofe, da steče shvaćanje umjetnosti. Pak kao što se danas drže djeci francuske i njemačke uzgojiteljice, tako su i rimski roditelji držali helenske robove, koji su često bili visoko obrazovani — da uče njihovu djecu jezik i znanost svoje domovine. Za obrazovanoga se roba plaćale velike svote, a Cicero uvjerava, da je svoga učenoga roba Dionizija vrlo obzirno pazio. Nije čudo, da su rimski ugledni mladići bili oduševljeni za Grčku i da su putovali u nju i pohađali grčke škole, koje su bile univerze staroga vijeka.

U staro se doba mnogo putovalo. Vlasti su se skrbile za dobre morske i kopnene putove i ceste i brinule se za putničke potrebe. U srednjem se vijeku također mnogo putovalo, ali se vlasti do druge pole srednjega vijeka nijesu skrbile za dobre putove i ceste, pače su ih hotice zapuštavale. Novi je vijek sličan starome — a najnoviji je u tom pogledu tako pokročio, da je daleko nadmašio sve, što su svi vijekovi zajedno u tom pogledu podigli. Vlastima je današnjega doba jedna od poglavitih zadaća podizati što bolje prometne veze i putove, jer do njih stoji život i napredak modernih država.

Priopćio: *Ante Messner-Sporšić.*

GEORGE GORDON NOEL BYRON

(Prigodom stogodišnjice njegove smrti: 19. travnja 1824.)

Rijetko ćemo naći u historiji, da su u jedno doba živjela dva borca tako reći za iste ideje, a opet najveći protivnici. Jedan je — Napoleon, — koji je mačem u ruci ostvarivao gesla revolucije — egalité, liberté, fraternité, a drugi — Byron — koji se uhvatio sam u koštac sa cijelim tadašnjim moralom i državnim uredbama; Napoleon je u borbi popustio, bio poražen, a Byron je ostao pobjednik, premda su ga stizali jaki udarci sudbine. On nije popuštao nikada, nikada se nije udaljio od svojih načela. »Ja se usuđujem stajati sam, ali ne bih htio promijeniti svojih slobodnih mišljenja o prijestolu.«

»Ja se probudih jednoga jutra i nađoh, da sam slavan!« To je Byron rekao za sebe i punim pravom. Dokaz su nam njegova neumrla djela, a najglavnija ću ukratko prikazati.

Često se danas čuje u društvu ili se čita u knjigama: »Ovo je pravi Don Juan (Žan).« Taj Don Juan je glavno lice Byronova istoimenog epa, koji je u svoje vrijeme djelovao kao Goetheov »Die Lei-

den des jungen Werthers«. Ukratko mu je ovaj sadržaj: Don Juan, mladi španjol. plemić, mora radi mladenačkih zabluda bježati iz domovine. Kod Ciklada potopi se lađa, na kojoj se vozio, ali se on spase na ostrvo. Tu zavoli Haidiju, kćerku gusara Lambra, i ona mu vraća ljubav, ali okrutni otac dade okovati Juana i proda ga kao roba u Carigrad; Haidiji od žalosti pukne srce. Juan dospije u Seraj, ali sretno pobjegne i dolazi do Ismaila, kojeg podsjeda general Suvorov. Odatle ode u Petrograd i na koncu dođe u Englesku; tu se šesnaestom pjevanju prekida epos.

Za Don Juana je rekao Goethe: »To je djelo beskrajno genijalno; pjesnik njegov čas mrzi ljude, čas ih ljubi; čas podiže svoju mržnju do krajnje okrutnosti, čas zaronjuje u dubine najnježnije ljubavi.« U djelu se mijenja nježna lirika i oštra satira; gdje treba, tamo je Byron i ciničan. »Široki historički potez u »Don Juanu« isto je tako moćan, kao filosofski duh u »Faustu«, najvećoj pjesmi pređašnjega vijeka. U Don Juanu nalazimo prirodu i povijest, kao što u Faustu nalazimo prirodu i metafiziku. U »Don Juanu«, je čovječji život razvit u svoj širini, dok je u »Faustu« stisnut u persofikaciju.«

Drugo je isto tako znamenito djelo »Manfred«, drama, koja je nastala pod utjecajem Fausta, ali zaostaje za njim. Manfred je tip muža, a Faust je tip čovjeka. Manfreda tišti teški grijeh i uzalud traži od besmrtnih duhova, kojima je gospodar, da mu udijele zaborav; dusi ne smiju ispuniti njegove želje, jer su besmrtni, a zaborav je uništenje. Zato Manfred sam traži smrt, no prije toga tvrdokorno odbija utjehu svećenika i prkosi duhovima, koji ga napastuju; kako je bio sam u životu, tako će i u smrti biti sam. Manfredov vatreni karakter posve odgovara Byranovu, pa se stoga i drži, da su Manfredova načela muževni moral Byronov.

Prvo je njegovo veće djelo »Putovanje viteza Harolda«; Harold je dakako sam Byron. U četiri pjevanja opisuje Portugal i Španjolsku, Albaniju, Grčku pa Belgiju, Njemačku i Švicarsku, a u četvrtom gornju Italiju. Harold je sam; on veli o sebi:

»Samac ja sam, sam do Boga
Sad na sv'jetu; tko je kriv
Da ne marim ni za koga
Kad ni za mene nitko živ?
Naviko na tuđu hranu
Znam, da bi me — za koj' čas,
da se vratim k svomu domu,
ugrizao i moj pas.

(Preveo P. Preradović.)

Među ljudima mu je kao sokolu podrezanih krila. Harold je zasićen užitaka i od prirode je sklon melankoliji. Na grobu Ahilovu misli on o dosadanjem svojem životu i uviđa, da je sve to ništetno pa i najveća slava:

I slava je nalik na feniksa, usred vatre
Isparuje svoje mirise, plamti i izdiše.

On teži za samoćom, za netaknutom prirodom. Privlači ga more ,jer ono je uvijek jednako, privlače ga divlje planine, šume, bujice, bezdani; njemu to nije samoća, nego je drugovanje s prirodom, pronicanje njene duše. »Naprotiv lutati u metežu i vrevi ljudskoj kao dijelak izmučene svjetine, ne ljubeći ni koga i ne ljubljen ni od koga: to je samoća, to znači biti osamljen.« Već u prvim pjevanjima Childe Harolda nalazimo ljubav k slobodi. Grcima poručuje, da ne čekaju tude pomoći, nego kao potomci slavnih termopilskih i heronejskih junaka skoče na oružje i sebi izvojšte slobodnu državu.

Znamenit je Byronov misterij »Kain« (preveden i na hrvatski jezik). Kain je prvi filozof i razmišlja o tom, kako je zlo došlo na svijet, pa jer mu se čini, da se taj događaj ne da složiti s dobrotom Božjom, odvraća se od Svevišnjega. Kain je ispovijest Byronove vjere. U njoj se prepleće njegova vjera i nevjera. Byron nam hoće prikazati tragičnost istine, da se čovjek rodi, trpi, ogriješi se i umre. U toj bijedi dao je Bog čovjeku samo jedno: razum. Kain, premda ljubi Abela, ubije ga, ali se doskora pokaje. Na koncu dolazi kletva, kazna, izgon i Kainova znamenja. Ta su znamenja ujedno znamenja čovječanstva: znak muke i besmrtnosti. Misterij je posvećen Walteru Scottu, koji je branio Byrona od navala. Cenzura zabrani Kaina, jer se protivi kršćanskome nauku, a i sva Engleska ustane na Byrona. No veliki i slavni pjesnik »Irskih melodija« Moore rekao je o Kainu: »Kain je divan, grozan, i ne će biti nikada zaboravljen. Ako se ne varam, on će se duboko usjeći u srce čovječanstva.«

Ali Byronu su najuspjelije lirske pjesme. Iz njih najbolje probija njegova duša. Imamo zbirku pjesama pod natpisom »Hebrejske melodije«. Pjesnik je tako izvrsno prikazao čuvstvo židovskog naroda, njegovu težnju za izgubljenom domovinom, pogodio je i uveo se u proročanski duh hebrejski, kao da je bio rođen Židov. Posebno mjesto zapremaju »Ode o Napoleonu Bonaparti«. Byron se isprva divio Napoleonu, gledao je u njem inkarnaciju ideje velike francuske revolucije, ali kad je vidio, da je Napoleon te ideje shvatio kao sredstvo, da postane kralj, i kad je čuo, kako je Napoleon kukavički svršio kao bijedni prognanik na sv. Heleni, plane silnim gnjevom, i njegov su plod te »Ode o Napolenu«. Mjesto da je svoju moć upotrijebio da pomaže, spasava i donosi slobodu, on je za vlastiti interes vodio ljude u smrt. Na koncu veliča Washingtona, kao ideal junaka i čovjeka. U »Tassovoj tužbalici« prikazuje nam Tassa osamljena, uništena, odaljena od svijeta, zatvorena u ludnicu, premda nije lud, kao žrtvu ljudskog barbarstva. Tako se ta njegova pjesma pretvara u optužbu nepravde i tiranije.

Jedan je od glavnih poteza Byronove poezije velika ljubav slobodi. U svojoj domovini gotovo osamljen borio se protiv visoke engleske aristokracije; zatim ga vidimo, kako u Italiji aktivno sudjeluje u uroti karbonara i stavlja im na raspoloženje sav svoj novac. Byron je navaljujući na sve, što je u Evropi bilo himbeno, započeo radikalnu opoziciju. Njegove su oštre riječi odjekivale na daleko i široko. Napokon ode u Grčku kao filhelen, u mjesto Missolunghi k grčkom vodi Maurocordatu. Sam je uzdržavao četu od 500 momaka i bio na najpogibeljnijim mjestima. Njegova pjesma »Posljedni stihovi Byronovi« je možda jedna od najljepših, što

ih je uopće napisao. Nema u njoj one njemu prirodne sjete, on je u toj pjesmi optimist, jer mu je pred očima lebdila sretna budućnost Grčke i njegova slava. Ali Byron nije imao tako čvrstoga tijela, da bi mogao podnositi silne napore. Kriv je tome i njegov ponos. Jednoć je prokisao, ali ne htjede poći kući. »Bio bih loš vojnik, da se i na to obazirem!« Drugi ga dan uhvate silni grčevi i ležao je u groznici do 19. travnja. Taj dan pade u delirij i umre. Bilo mu je 37 godina.

Vanredan je utjecaj imala Byronova poezija na Slavene. Slavenski narodi, podjarmljeni, a zato buntovni i u duši melankolični prihvatiše strasno njegovu poeziju. Puškinov »Evgenij Onjegin« Lermontovljev »Junak našeg vremena« pa Mickiewiczev »Konrad Wallenrod« čisti su plodovi byronizma. I romanski narodi, čiji je moral Byron opjevao, većinom tamne strane, s ljubavi su prihvatili njegova djela, a pjesnici se za njim stadoše odreda povoditi: Svi znameniti francuski romantici osjetili su zadah njegova genija: Victor Hugo u svojim »Orijentalnim pjesmama«, Alfred de Musset u pjesničkim pripovijetkama i Delavigne u »Mesenijadama«. U Njemačkoj se nasilnije doimala Byronova poezija Börnea i Heinea, ljudi, koji su bili u sličnom društvenom položaju kao i slavni Englez. S punim je pravom rekao Byron za sebe:

»Ja govorim vremenu i vječnosti.«

Vinko Pavičić.

ODREĐIVANJE USKRSNOG DATUMA I VJEČNI KALENDAR

Poznato je, da Uskrs pada svake godine prve nedelje iza proljetnog punog mjeseca. Pada li proljetni puni mjesec na 21. ožujka, pa ako je taj dan baš subota, Uskrs pada najranije što je moguće, 22. ožujka. Ako li je naprotiv puni mjesec 20. ožujka, to je proljetni puni mjesec tek 29 dana kasnije t. j. 18 travnja. Ako je sad 18. travnja nedjelja, Uskrs pada tek slijedeće nedjelje t. j. na 25. travnja. Taj je dan ujedno najkasniji rok za Uskrs. U 20. stoljeću nema nijedne godine, kad bi Uskrs bio na 22. ožujka, dok će 25. travnja biti Uskrs godine 1943.

Gauss je godine 1800 objelodanio računsko pravilo po kom se može datum Uskrsa izračunati direktno bez ikakovih opširnih tabela.

Gaussovo pravilo glasi: Neka je g godina, za koju treba izračunati uskrsni datum. Označimo li s a ostatak, koji dobijemo, kad g podijelimo s 19, s b ostatak, koji dobijemo, kad g podijelimo sa 4, s c ostatak, koji dobijemo, kad g podijelimo sa 7, s d ostatak, koji dobijemo, kad $19a + M$ (vrijednosti od M i N slijede) podijelimo s 30, i napokon ostatak, koji dobijemo, kad $2b + 4c + 6d + N$ podijelimo sa 7, označimo s e. Uskrs će tad pasti na $(22 + d + e)$ -tog ožujka, ili ako je taj broj veći od 31, na $(d + e - 9)$ tog travnja. Što se tiče vrijednosti za M i N, našao je Gauss, da su te vrijednosti u Julijanskom kolendaru nepromjenljive, te je $M = 15$, $N = 6$. U Gregorijanskom kalendaru M i N su jednaki samo u razmaku od 100 godina, i to za sve godine, koje se sastoje iz jednakog broja tisućica i stotica. Označi li se ukupni broj stotica, koje sadrži neka godina s s, (za 20. stoljeće jest dakle $s = 19$), to su M i N za 100 s do 100 $s + 99$ isti, te se izračunavaju ovako: ako su p i q kvocijenti (bez obzira na ostatke), koji se dobiju, kad se s redom podijeli s 3 i s 4, to je M ostatak, koji se dobije, kad se $15 + s - p - q$ podijeli s 30, a N ostatak, koji se dobije, kad se $4 + s - q$ podijeli sa 7.

Hoćemo li na pr. izračunati M i N za godinu 1900—1999, treba da nađemo najprije p i q, p jest cio broj u 19/3, q jest cio broj u 19/4, t. j. $p = 6$, $q = 4$. $15 + s - p - q = 15 + 19 - 6 - 4 = 24$. Ako se 24 podijeli s 30 izlazi ostatak 24; dakle je $M = 24$. Da nađemo N, treba da $4 + s - q = 4 + 19 - 4 = 19$ podijelimo sa 7, Izađe ostatak 5; dakle je $N = 5$, Slično se nalazi, da je za 1800 — 1899, $M = 23$, $N = 4$, 2000 — 2099, $M = 24$, $N = 5$, 2100 — 2199, $M = 24$, $N = 6$ i t. d.

Hoćemo li dakle izračunati uskrsni datum za god. 1924, treba da po Gaussovu pravilu postupamo ovako: 1924 najprije podijelimo s 19 da odredimo a. Lako se nađe, da je $a = 5$; 1924 podijelimo zatim s 4, da nađemo ostatak b, 1924 jest djeljivo s 4, dakle je $b = 0$.

Podijelimo li dalje 1924 sa 7, dobijemo ostatak 6, Zato je $c = 6$. Načinimo sad $19 a + M = 19.5 + 24 = 119$ i taj broj podijelimo s 30, 119 podijeljeno s 30 daje ostatak 29, dakle je $d = 29$. Napokon treba da $2 b + 4 c + 6 d + N$ podijelimo sa 7, $2 b + 4 c + 6 d + N = 20 + 24 + 174 + 5 = 203$, 203 podijeljeno sa 7 daje ostatak 0. Dakle pada uskrs godine 1924 na $(d + e - 9) = (29 + 0 - 9) = 20$, travnja. Za Julijanski kalendar nalazi se sasvim slično, da Uskrs 1924 pada na 14. travnja; samo treba ovdje uzeti za $M = 15$ i $N = 6$.

U slijedećoj su tabeli navedeni uskrsni datumi za budućih 20 godina po Gregorijanskom i Julijanskom kalendaru, koji se po Gaussovu pravilu lako mogu kontrolirati.

Od Gaussova uskrsnog pravila postoje 2 izuzetka: 1) daje li račun za uskrsni datum 26 travnja, to uskrs ima da pada 19. travnja. Taj se slučaj zbio god. 1609, te će se opet zbiti god. 1981, 2076, 2133, Daje li račun za Uskrs 25. travnja, i ako je a veće od 10, a $d = 28$, to se uzima za uskrs 18. travnja. Taj će se slučaj zbiti godina 1954, 2049, 2106. Nisu li ti uvjeti za a i d ispunjeni, ostaje dalje uskrsni datum 25. travnja. Na 25. travnja bit će uskrs 1943, 2038, a bio je 1886, 1734, 1666. God. 1886 bilo je $a = 5$, $b = 2$, $c = 3$, $d = 28$, $e = 6$, pa je zato bio uskrs 25. travnja, a ne 18. travnja. Treba istaknuti, da tim nedostacima nije kriva Gaussova formula, već im je uzrok sasvim drugi.

OSTACI TVRĐAVE.

God.	Uskrs po Greg. kal.	Uskrs po Jul. kal.
1925	12 tr.	6. tr.
1926	4 tr.	19. tr.
1927	17 tr.	11. tr.
1928	8. tr.	2. tr.
1929	31. ož.	22. tr.
1930	20. tr.	7. tr.
1931	5. tr.	30. ož.
1932	27. ož.	18. tr.
1933	16. tr.	3. tr.
1934	1. tr.	26. t-.
1935	21. tr.	15. tr.
1936	12. tr.	30. ož.
1937	28. tr.	19. tr.
1938	17. tr.	11. tr.
1939	9. tr.	27. ož.
1940	24. ož.	15. tr.
1941	13. tr.	7. tr.
1942	5. tr.	23. ož.
1943	25. tr.	12. tr.
1944	9. tr.	3. tr.

Wislicenus (u djelu der Kalender, odakle su i uzeta neka data) našao je jednostavniju formulu za izračunavanja Uskrsa u razmaku vremenskom od 1900 — 2099. Po toj jednostavnijoj formuli izračuna se uskrsni datum ovako: Označimo dotičnu godinu i stavimo $g - 1900 = A$ i cio broj u $A/4 = 2$ (bez obzira na ostatak).

Označimo dotičnu godinu s g i označimo zatim
ostatak divizije od A s 19 s a
ostatak divizije od $11a$ s 30 s b
ostatak divizije od $A + q$ s 7 s c
ostatak divizije od b s 7 s d
ostatak divizije od $6 + c - d$ s 7 s e.
Uskrs pada, ako je b manje ili jednako 24 na $(52 - b - c)$ -tog ožujka, ako je b veće od 31 na $(21 - b - e)$-tog travnja. Ako je b veće od 24 na $(49 - b - e)$ -tog travnja. Za 1924. nalazi se $A = 24$, $a = 5$, $11a = 55$, $b = 25$, $q = 6$, $A + q = 30$, $c = 2$, $d = 4$, $6 + c - d = 4$, $e = 4$. Uskrs pada dakle na $(49 - 25 - 4) = (49 - 29) = 20$—tog travnja.

Wislicenusova formula jest nešto jednostavnija, jer su brojevi manji, pa se ostaci brže mogu izračunati.

I ovdje kao i kod Gaussove formule postoje neki izuzeci i to za god. 1984. i 2079. kad Uskrs mjesto 15. ili 16. travnja pada na 22. odnosno 23. travnja i za god. 1943., 2011. i 2038., kad Uskrs mjesto na 17. ili 18. travnja pada tjedan dana kasnije t. j. 24. ili 25. travnja.

Ako nam je poznat datum za Uskrs, možemo lako izračunati koji je dan u tjednu bio bilo koji datum koje mu drago godine. Da na pr. odredimo, koji je dan bio 17. lipnja 1728., naći ćemo po Gaussovu pravilu Uskrs te godine, koji pada u nedjelju, a onda lako odrediti traženi dan u tjednu, 1728. bio je Uskrs 28. ožujka, zato 17. lipnja pada u četvrtak. Međutim ima više vrsta tabela koje nam dopuštaju,

da direktno očitamo, koji je dan u tjednu bio ili koji će dan u tjednu biti bilo koji datum koje mu drago godine. Takove tabele nose ime *vječni kalendar*. Ima više raznih uredbi vječnog kalendara, Jednu od najjednostavnijih vrsta vječnog kalendara, koja je već dugo poznata, te vrijedi za sve godine od 1—3000, navesti će se ovdje. Ona se sastoji od ove 3 tabele.

Vječni kalendar.

I.

Godina	Siječanj obič. god.	Siječanj prest. god.	Veljača obič. god.	Veljača prest. god.	Ožujak	Travanj	Svibanj	Lipanj	Srpanj	Kolovoz	Rujan	Listopad	Studeni	Prosinac
00 06 17 23 **28** 34 45 51 **56** 62 73 79 **84** 90	c	b	f	e	f	b	d	g	b	e	a	c	f	a
01 07 **12** 18 29 35 **40** 46 57 63 **68** 74 85 91 **96**	d	c	g	f	g	c	e	a	c	f	b	d	g	b
02 13 19 **24** 30 41 47 **52** 58 69 75 **80** 86 97	e	d	a	g	a	d	f	b	d	g	c	e	a	c
03 **08** 14 25 31 **36** 42 53 59 **64** 70 81 87 **92** 98	f	e	b	a	b	e	g	c	e	a	d	f	b	d
09 15 **20** 26 37 43 **48** 54 65 71 **76** 82 93 99	g	f	c	b	c	f	a	d	f	b	e	g	c	e
04 10 21 27 **32** 38 59 55 **60** 66 77 83 **88** 94	a	g	d	c	d	g	b	e	g	c	f	a	d	f
05 11 **16** 22 33 39 **44** 50 61 67 **72** 78 89 95	b	a	e	d	e	a	c	f	a	d	g	b	e	g

II.

Stotine godina	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Julijanski Kalendar	2	1	0	6	5	4	3	2	1	0	6	5	4	3	2	1	0	6	5	4	3	2	1	0	**6**	5	4	3	2	1	0
Gregorijanski Kalendar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	**2**	0	5	4	2	0	**5**	4	2	0	5	4	2	0

III.

Ispravljeni mjes. datum	a	b	c	d	e	f	g
1 8 15 22 29 36	ponedjeljak	utorak	srijeda	četvrtak	petak	subota	nedjelja
2 9 16 23 30 37	utorak	srijeda	četvrtak	petak	subota	nedjelja	ponedjeljak
3 10 17 24 31	srijeda	četvrtak	petak	subota	nedjelja	ponedjeljak	utorak
4 11 18 25 32	četvrtak	petak	subota	nedjelja	ponedjeljak	utorak	srijeda
5 12 19 26 33	petak	subota	nedjelja	ponedjeljak	utorak	srijeda	četvrtak
6 13 20 27 34	subota	nedjelja	ponedjeljak	utorak	srijeda	četvrtak	petak
7 14 21 28 35	nedjelja	ponedjeljak	utorak	srijeda	četvrtak	petak	subota

Kako se treba služiti tim tabelama, pokazat ćemo na tri primjera. 1. primjer: koji je dan u tjednu bio 27. listopad 1689? Najprije treba da pogledamo u 1. tabelu, te potražimo, koje slovo piše za 89 u istom redu u rubrici listopad. Nalazimo b. Zatim treba pogledati u II. tabelu u stupac 16. Nalazim za Greg. kalendar 4. Broj 4 treba dodati datumu 27. Dobiva se $27 + 4 = 31$. Napokon treba gledati u III. tabelu što piše u istom redu s 31 pod stupcem b. Nalazim četvrtak. Dakle je 27. listopada 1689. bio četvrtak.

2. primjer: Koji će dan biti 19. kolovoza 2.587? U prvoj tabeli u istom redu s 87 pod rubrikom koliviz piše a. U drugoj tabeli za Gregorijanski kalendar pod brojem 25 piše 2. Sad treba dodati broj 2 datumu 19. Dobije se 21. Napokon treba pogledati, što piše u III. tabeli u istom redu s 21 pod stupcem a. Nalazim nedjelja. Dakle 19. kolovoza 2587. bit će nedjelja.

3. primjer: Koji je dan bio 12. veljače 1924. (prestupna godina). U istom redu s 24 nalazim u veljači stupcu prest. godine g. Treba pogledati u III. tabelu isti red s 12 + 5 = 17 pod stupac g. Nalazimo utorak i t. d.

Priopćio *Stj. Škreblin.*

ZAVRATNICA KOD JABLANCA

LISTAK

RAD SREDNJOŠKOLSKE DAČKE ČITAONICE U ZAGREBU GOD. 1923.—24.

Dne 27. IV. 1924. održana je 6. glavna skupština gornjeg društva. Na skupštini prikazan je cijeli rad godine 1923.—24. Društvo obično svršava svoje godišnje djelovanje svake godine polovicom mjeseca svibnja, tako da članovi »Čitaonice« ne bi bili raznim priredbama društva eventualno spriječeni u izvršavanju svojih školskih dužnosti pod konac školske godine. S toga je razloga i glavna skupština društva makar i u travnju glavni izvjestilac o radu društva te godine.

Skupština je otvorena u 10 sati prije podne. Na skupštini je svega prisutno 202 redovita člana s pravom glasa. Predsjednik F o d o r otvara skupštinu, te naglašuje velik napredak »Čitaonice« u ovoj godini. Naglašuje, kako se »Čitaonica razvijala iz dana u dan sve više i to podjednako na svim poljima. Poslije predlaže predsjednik poslovnik skupštine, koji se jednoglasno prima.

Prelazi se na izvještaj tajnika. Tajnik F e r e g a prikazuje moralni napredak »Čitaonice«. Prvo prikazuje stanje članova. Članova ima 400; od toga polovica redovitih (t. j. članovi od uključivo IV. razr. dalje kr. I., II. i III. rg. te I. i II. gimnazije). Čitaonica obuhvaća 5 srednjoškolskih zavoda, dok su na skupštini primljeni kao redoviti članovi kr. srednja tehnička škola, te kr. trgov. akademija. Dakle danas ima

S. Đ. Č. 7 zavoda. Broj članova pokazuje osobiti napredak. Dok je broj članova u prvoj godini bio oko 80, a u drugoj oko 120, to je danas narastao do lijepog broja 400. Rad »Čitaonice« očitovao se naročito u priređenim predavanjima, kojih je održano 18 i to ovim redom:

Broz stud. tehn.: Pojam brojeva;

prof. Dr. Mohorovčić: O potresima i seismografima. (2 puta.)

prof. Dr. Kostinčer: Vulkani i potresi (2 dijela);

S. Liebermann (stud. exp. ak.): Film je progovorio;

E. Marković, V. razr. kr. II. r. g.: O Indiji;

prof. Crnić: O Parizu;

prof. Gotwald: O bakterijama;

Vinković, VII. razr. kr. III. r. g.: O mikrokozmu;

Reizer M. VI. razr. kr. I. r. g. Otkrivenje južnoga pola (2 dijela);

Ferega I. VIII. razr. kr. III. r. g. Komemoracija predsjedniku W. Wilsonu.

Novković Č. VI. razr. kr. I. r. g.: O okultizmu (2 dijela).

Većina je tih predavanja bila uz projiciranje diapozitiva i megaskopskih slika. Predavanje prof. Mohorovčića bilo je spojeno s ekskurzijom u seismografski institut. Osim tih predavanja priređene su 4 ekskurzije, koje su bile također s kratkim informacionim predavanjima. »Čitaonica« priredila je dalje 5 predstava u kinima za školsku mladež. Na dan rođenja velikoga biskupa dobrotvora J. J. Strossmayera (koji dan je i »Čitaonica« proslavila svoju 2. godišnjicu, te ujedno svoje 50. predavanje) priredila je »Čitaonica« u gombaoni kr. I. real. gimn. uspjeli koncerat s dva predavanja i to: Č. Novkovića (VI. razr. kr. I. r. g.) »O životu i radu J. J. Strossmayera« te I. Ferege »O kulturnom radu srednjoškolaca od prevrata do danas.«

Broj posjetilaca kretao se na predavanjima od 40—120, dok se na kino predstavama kretao između 750—1200. To bi bio kratak izvještaj o moralnom napredku »Čitaonice« te se prelazi na izvještaj blagajnika Č. Novkovića.

Blagajnik ističe sveukupni promet »Čitaonične« blagajne od 30.000.— dinara. Primitak »Čitaonice« je uglavnom od predstava te od članarine i dr. Izdaci »Čitaonice« su za razne sekcije, te za održanje knjižnice. Prelazi se na izvještaj knjižničara E. Markovića.

Knjižničar spominje, kako se na početku ove godine sastojala knjižnica jedino od posuđenih knjiga od općine VIII. razr. kr. r. g., — a danas broji knjižnica osim tih posuđenih još 300 potpuno novih knjiga, što zabavnih što poučnih. Ističe veliki promet knjigama t. j. oko 2000 knjiga, te dosta veliko interesovanje. Posjet knjižnice je bio od 40—100 učenika na dane, kad je knjižnica bila otvorena. Prelazi se na izvještaj sekcija.

O nekim sekcijama, kao što su ski-sekcija, lako-atletska, tamburaška, esperantska, te radio-sekcija govorio je tajnik, jer su neke od tih sekcija mlade, a neke opet nisu mogle nastupiti zbog terentskih ili tehničkih neprilika. Izvjestitelj kino sekcije referira o predstavama s filmovima manje više poučnog sadržaja. Uspjeh je pretstava vrlo lijep i s materijalne i moralne strane. Šahovska je sekcija priredila turnir za prvenstvo srednjih škola, kojega je prvak bio Vrbanić, učenik gimnazije. Planinarska sekcija iako još mlada lijepo se razvija te je priredila jedan izlet na Plitvička jezera.

Svi ti izvještaji primljeni su jednoglasno od skupštine te je na prijedlog revizijonalnoga odbora podijeljen starome odboru jednoglasni apsolutorij. Dalje se prelazi na izbor novoga odbora. Izabrana je lista s predsjednikom Č. Novkovićem na čelu s 132 glasa, a 67 je glasova bilo za drugu listu. 3 glasovnice su ostale prazne. Novo izabrani predsjednik zahvalio se kratkim govorom u ime cijeloga odbora na povjerenju, te se prelazi na eventualije. Jedan član staroga odbora predlaže, da se bivši predsjednik Fodor, izabere počasnim doživotnim predsjednikom. Prijedlog je jednoglasno primljen uz buran pljesak. Na to predsjednik raspušta skupštinu, budući da je iscrpljen dnevni red.

Dr. Branko Kostinčer.

HEROJSKA SRČANOST ANDRIJE HOFERA.

Kad je 1.809. tirolski narodni junak Andrija Hofer izdajom pao u šake Francuzima, vodili su ga u Mantovu pred sud. U mjestu Ali odlučiše prenoćiti, i Andrija Hofer bude pod jakom stražom smješten u dvorištu vojarne. Pozvaše ga na večeru, ali on odbije, jer je bio petak, a oni su najviše jeli meso, te zatraži sira i kruha i sjede na stepenice. Kad je poslije počeo moliti krunicu, nabacivali su se vojnici na njeg kostima i polijevali ga vinom. Ali evo, kako im se on odužio. On bude zatvoren preko noći u sobu, u kojoj se ložilo ugljenom. U noći se onesvijesti straža, koja ga čuvala, a i činovnik, koji je s njim spavao. Hofer brže skoči napola gol i mjesto da bježi i da se spase od sigurne smrti, pozove brzo iz ostalih soba vojnike, da mu pomognu spasti stražu i činovnika. On je to učinio, premda je znao, da će biti u Mantovi strijeljan, a imao je priliku da pobjegne. Da je takovo šta učinio u starom Rimu, bio bi sigurno pomilovan.

PRIMJER DOBRA PRIJATELJA.

Papa Leo X. poslao je kardinala Bemba u Veneciju glasovitom slikaru Tizianu Vecelliu s porukom, da dođe u Rim, gdje već bijahu Michelangelo i Raffaello.

»Primite gostoljubivost papinu«, govoraše kardinal Tizianu: »dođite u vječni grad, u stjecište genija, u borilište tolikih starih i modernih slavnih ljudi. Naš Buonarroti i Sanzio bit će vaši pobratimi. Ako budete ovdje ostali, usred ste pogibli, jer kuga je u vašem gradu i danas je pokosila mnogo ljudi.«

»Jest, nažalost! Ali moji sugrađani su nesretni, i ja njih ljubim više nego Rim i ne mogu da se odijelim od onih, koji su me cijenili i poštivali.«

U taj čas dotrči jedan dječak i plačnim glasom reče Tizianu:

»Gospodine, ja sam u službi g. Giorgonea i dolazim po njegovoj zapovijedi...«

»Što plačeš? Da se nije možda što dogodilo tvojemu gospodaru?«

»Ah, on je na smrt bolestan i želi, da ga pohodite.«

»Odmah gondolu ovamo!« vikne Tizian.

»Ali ne bojite li se, da će i na vas prijeći kuga s Giorgonea!« upita ga kardinal.

»Ne, ne bojim se,« odgovori Tizian. »Giorgone mi je bio dobročinitelj, zagovarao me je i bodrio u mojim prvim pokušajima. Moram mu ići, kad me zove i želi.«

I Tizian sjedne u gondolu i odveze se k Giorgoneu.

Nađe ga mršava, slaba, jedva živa od silnih boli; nije se moglo prepoznati u tom kosturu slavnog umjetnika venecijanskog. Kad vidi Tiziana, teškom mukom reče: »Osjećam, da ću umrijeti; hvala ti, prijatelju, što si me posjetio. Imam nedovršenih slika... Nitko nije osim tebe kadar da ih dovrši. Ja ti povjeravam najmilije, što imam: moj dobar glas.«

»Jest, nastojat ću, da ih dostojno svršim,« reče Tizian.

»Hvala« reče Giorgone i izdahne.

Tizian je bio ne samo dobar slikar, nego i dobar prijatelj, koji je i smrti prkosio, samo da mu prijatelju bude lakše umirati. Pravo kaže Byron, da je časnije utrti jednu suzu, nego li proliti more krvi.

ZAGREBAČKI ZBOR.

Od 27. travnja do 5. svibnja obdržavao se u Zagrebu Zbor (izložba uzoraka), koji je i ove godine privukao svu silu svijeta iz provincije. Ove je godine zbor posjetilo vrlo mnogo đaka iz provincije i svi zagrebački srednji zavodi.

FERIJALNI SAVEZ.

Pored svega nastojanja uredništva našega lista, da dobiva preko godine redovito podatke o radu i djelovanju Ferijalnoga Saveza u srednjim školama, nije nam to uspjelo, jer nam sami učenici nijesu o tome radu slali nikakovih izvještaja ni podataka. Sada su eto učenici već na rastanku i sada tek treba da to đačko udruženje pravo stupi u funkciju, kako bi svojim članovima donijelo što više koristi. Hoće li to djelovanje biti takovo, moći ćemo konstatirati tek na početku naredne školske godine i to tek onda, ako nam budu i pojedinci i podružnice, a i sam odbor Saveza slao podatke o tome radu. Što bi trebalo da se učini o tome je danas već kasno govoriti, jer sve predradnje za praznike već su davno dovršene. Jedna je činjenica, s kojom je taj savez morao računati, a sigurno ju je i držao na vidu, a taj je, da je neobično velikom broju učenika potreban oporavak na svježem zraku, uz dobru hranu i zdrave stanove. To je u današnjim prilikama velik zadatak za svakoga, ako bi ga se prihvatio, a za ovakovo đačko društvo pogotovo. Težak je zato, jer je uvijek zapreka njegovu izvršenju nestašica novca. Pa ipak baš obzirom na to trebalo je, da se među samim učenicima napravi više propagande, reklame i interesa za to nijhovo društvo, o njemu je morala biti i sva naša javnost upućena, pa bi se na taj način moglo računati i na potporu pojedinih zavoda, poduzeća i privatnika, a članovi bi se odbora morali starati kroz cijelu godinu u prvom redu zato, kako da svoje bolesne i slabe drugove preko praznika smjeste u lječilišta, oporavilišta i u mjesta, u kojima će ozdraviti i dobiti opet snage za novi rad u početku školske godine. Učenici srednjih škola, osobito oni iz viših razreda, moraju o tome sami voditi brigu, jer je, suvišno je to i spominjati, nažalost velik broj učenika, koji se preko godine izmuče živući u nezdravim stanovima, uz slabu hranu, a često puta i bez nje, a među njima ima i takovih, koji nemaju izgleda ni nade, da će i praznike ugodnije provesti.

Da bi se dakle rad i toga društva, a i ostalih srednjoškolskih društava mogao što bolje razviti i stupiti jedno društvo s drugim u što užu vezu, »Omladina« će vrlo rado otvoriti početkom naredne godine svoje stupce tome radu, pa će po tome moći naši čitači pratiti taj rad u svojem listu, a naši saradnici i dopisnici morat će nam dakako o radu u svojim društvima marljivo izvješćivati. **Nkć.**

KRONIKA

FILATELIJA

OMLADINSKI FILATELISTIČKI KLUB NA GIMNAZIJI U TUZLI.

Pobudom Omladinskog filatelističkog kutića stvoren je u gimnaziji u Tuzli omladinski filatelistički odjel. Dopuštenjem ravnateljstva osnovan je klub, a podružnica Hrvatskog filatelističkog društva u Tuzli izabrala je za svog tajnika g. L Pesacha, da bude pročelnikom kluba. Sastanci se obdržavaju nedjeljom od 11 i pol do 1 sat, a g. pročelnik držao je razna predavanja, kako se sabiru i zamjenjuju marke, a napose, kako se razlikuju. Među đacima vlada silni interes, te imade već iz V. razreda 14 članova, a pristupaju i drugi iz raznih viših razreda u klub. Klub će nastojati da dođe u vezu sa zagrebačkim đačkim filatelističkim srednjoškolskim klubom, i da s njime mijenja izborne sveščiće. Zajedno će naručiti Michelov katalog i tako međusobno mijenjati. Upozoruju se i omladinci filatelisti i na drugim srednjim zavodima, da i oni stvore na taj način omladinske filatelističke klubove. Daljnje upute mogu dobiti i kod uredništva »Omladine«.

Tko nema albuma, napravi ga ili sam ili sabire u izbornim sveščićima. Početnici imadu već zbirke od 500 komada, a neki stariji filateliste imadu već i zbirke po dvije hiljade maraka.

ŠPORT

OLIMPIJSKE IGRE U PARIZU GOD. 1924.

Sudjelovanje naše reprezentacije.

Klasične olimpijske igre obdržavale su se u gradu Olimpiji u pokrajini Elis na Peloponezu, te su otpočele kao crkveni kult sa svrhom, da dadu primirje grčkom narodu, koji je bio razdijeljen u mnogo država, koje su bile u neprestanoj međusobnoj borbi za hegemoniju. Zakonodavac Likurgo uveo je t. zv. sveto primirje, za kojega su se obdržavale crkvene i gimnastičke svečanosti po cijeloj Grčkoj, no najglasovitije su bile one u Olimpiji ,koje su bile određene za sve Grke. Igre u raznim drugim gradovima bile su tek lokalne naravi. Prve olimpijske gimnastičke svečanosti otpočele su g. 776., te su se ponavljale svake četvrte godine. Cijelo razdoblje od četiri godine nazvalo se olimpijadom, a olimpijade su bile prozvane po imenima prvih pobjednika, kojih se ime četiri godine na taj način slavilo. Dok je prvi početak igara bio samo jednostavno trčanje u stadiju, koji je brojio 192 m, to se vremenom dodavalo sve više i više novih tjelesnih vježbi.

Ujedno su se tom zgodom priređivale i izložbe duševnog umjeća, te su se kod olimpijskih igara čitale pjesme, izvaci iz historija, izlagali najljepši kipovi i slike, produciralo se u pjevanju i glazbi, jednom riječi, bila je tu prava izložba duha u svim granama ljudskoga uma. Kod olimpijskih igara

sudjelovali su ne samo Grci iz cijele države nego i njihovi suplemenici iz sviju krajeva, gdje su Grci imali u stranom svijetu svoje kolonije.

Petoboj ili pentatlon bio je uveden u 18. olimpijadi, u 23. olimpijadi bio je uveden boks ,u 25. utrke kolima i na konjima, u 33. dodan je pankration ili hrvanje spojeno zajedno sa šakanjem, u 37. olimpijadi uvedene su i vježbe i utakmice podmlatka, a u 56. utrke s potpunom ratnom opremom. Vremenom su se olimpijske igre pretvorile iz klasičnih i harmoničkih vježbi tjelesnog odgoja u barbarske i proste igre, na kojima se kao i kod Rimljana u cirkusima krvarilo. To je nastalo od onog doba, kada su Grci, silom pijskih igara s nadopunom modernih sportova i moderne gimnastike. Vremenom je pristupilo u taj odbor preko četrdeset država iz cijeloga svijeta, a od god. 1920. i Jugoslavija. God. 1896. obnovljene su prvi puta moderne olimpijske igre u Ateni i to u stadiju, koji je po starom klasičnom uzoru dao sagraditi na svoj trošak bogati grčki mecena Averov, gdje imade pristupa do 70.000 gledalaca. Tom se zgodom održala i prva Maratonska utrka na 42 km od Maratona do Atene. Pobijedio je jedan mladi grčki seljak, koji je protrčao isti put kao onaj Grk, koji je za perzijanskih ratova dotrčao u Atenu, te najavio pobjedu Miltijada nad strašnim i premoćnim neprijateljem. Tako je eto proteklo

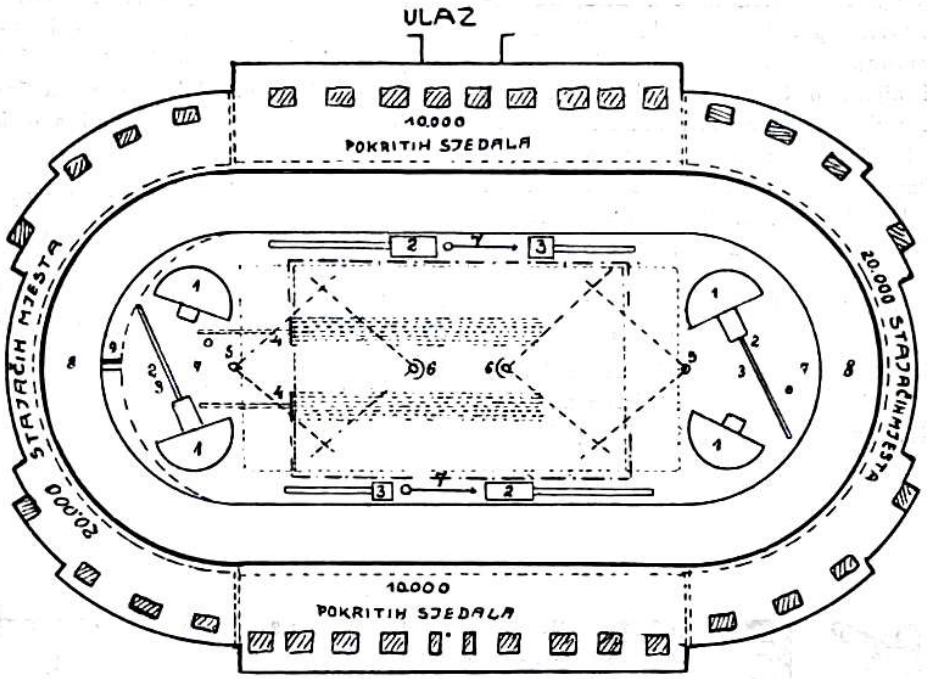

STADION COLOMBES

prilika, dopustili sudjelovanje i barbarskim narodima, koji su te okrutne načine borbi uveli, dok prije nije smio nijedan stranac kod olimpijskih igara sudjelovati. Prvi su došli na red Rimljani, s kojima su Grci brzo došli u doticaj, a kasnije razni narodi iz Azije i Afrike. Olimpijske su igre konačno morale prestati god. 394. po Kr. za 293. olimpijade, kada ih je istočnorimski car Teodosije zabranio, jer su se Grci na olimpijskim igrama kao uvijek sakupljali sa sviju strana i počeli rotiti i buniti, da se domognu opet svoje stare predašnje slobode. Kako su igre i svečanosti bile zabranjene, opustila je doskoro i Olimpija, koja je postala žrtvom provala raznih barbara, bujice i potresa, te je vremenom sasvim nestala sa zemaljske površine. Nestalo je traga tolikim građevinama ,hramovima, muzejima, koji su sačinjavali svjetsko grčko svetište u Olimpiji.

Početkom 18. stoljeća počelo se u Europi ponovo baviti arheološkim istraživanjima, te je i Olimpiju pretražila god. 1829. jedna francuska znanstvena ekspedicija. Zatim su nastavile njemačke i engleske ekspedicije, koje su vremenom otkrile razvaline nekadanje cijele Olimpije. Kada se u drugoj polovini prošlog stoljeća počelo baviti sve više tjelesnim odgojem na temelju stare klasične gimnastike, došao je na ideju mladi francuzki ljubitelj sportova Jierre barun de Coubertin, te je osnovao veliki Međunarodni olimpijski odbor, koji se sastao prije 30 godina prvi put u Parizu na olimpijski kongres, koji je zaključio uspostavu starih klasičnih olim-

2.700 godina, dok su se nastavile olimpijske igre, koje će se sada i nadalje svake četvrte godine nastaviti. Ove godine obdržavaju se osme olimpijske igre u Parizu, a 1928. obdržavat će se IX. olimpijske igre u Amsterdamu, a 1932. u Los Angelosu u Sjevernoj Americi, itd.

Ove godine su počele olimpijske igre s utakmicama zimi u Chamonixu, te su nastavljene u svibnju s raznim drugim utakmicama, gdje će biti zastupani svi sportovi. Ljetnje olimpijske igre počinju dne 3. svibnja, a svršavaju se dne 27. srpnja. Ujedno će se tom zgodom obaviti i svečanost proslave utemeljenja 30 godišnjice olimpijskih igara i utemeljenja Međunarodnog Olimpijskog odbora, pod pokroviteljstvom samog predsjednika republike Milleranda.

Da bi naša reprezentacija također sudjelovala na ovogodišnjim olimpijskim igrama, nastojao je JOO. na sve načine da namakne sredstva. U to ime izdane su olimpijske srećke, komad po 10 dinara s lijepim zgodicima, koje se prodaju u cijeloj državi. U svim većim gradovima priređeni su Olimpijski dani, od kojih je najbolje materijalno i moralno uspio onaj u Zagrebu.

Dopodne je bila svečana olimpijska sportska povorka, koja je pošla od državnog kolodvora do kazališta, gdje su se držali govori za olimpijsku propagandu. Po gradu se u žarama sakupljalo za olimpijski fond, te su se prodavale olimpijske srećke. Poslije podne priređena je velika sportska priredba na igralištu Concordije s biranim programom: hr-

vanje, koturaštvo, hazena, laka atletika, floretovanje i nogomet. Posljednja točka bila je najzanimljivija, jer je nastupila odabrana olimpijska momčad protiv Concordije, koja je podlegla sa 2 : 0.

Jednako su uspjeli olimpijski dani u Beogradu i Ljubljani, samo što je svuda kiša spriječila, da se nisu mogli postići mnogo bolji rezultati od lanjske godine. Međutim je uglavnome sve prilično uspjelo i u moralnom a i u materijalnom pogledu, pa kako nije bilo izgleda za državnu pomoć, to se bar na ovaj način privatnom inicijativom pokušalo, da bude sudjelovanje Jugoslavije na VIII. olimpijadi što brojnije i uspješnije.

Dr. B.

KULTURNE BILJEŠKE

SEDAMDESETPET GODIŠNJICA ŽENSKE PREPARANDIJE

Ženska učiteljska škola ss. milosrdnica u Zagrebu, koja je osnovana god. 1848. proslavila je dne 4. svibnja o. g. svečanim načinom sedamdesetpetu godišnjicu svoga opstanka. Tom je prilikom bila i izložba ručnih radova i risarija, koja je naišla na opće priznanje, a popodne je bila u kazalištu svečanost, kod koje su djeca i učenice toga zavoda prikazivale nekoliko komada. Kazalište je bilo dupkom puno najbiranijega općinstva i đaka.

HRVATSKO KAZALIŠTE.

U našem je kazalištu proslavljena stogodišnjica Smetanina, pa je tom prilikom iznijeta i njegova komična opera »Dvije udovice«.

Od drugih noviteta dobili smo u posljednje vrijeme glazbenu dramu Hasanaginicu, kojoj je muziku napisao glazbenik Šafranek—Kavić. Hasanaginica primljena je od općinstva vrlo toplo. U drami nam je uprava iznijela novitet »Zrinski« od Tita Strozzija na dan obljetnice mučeničke smrti Petra Zrinjskoga i Franje Krsta Frankopana. O toj se drami kritika razilazi, što je i razumljivo, jer u njoj nema ništa ni što bi se moglo pohvaliti ni što bi bilo za kuđenje. Kako se ovogodišnja sezona primiče kraju, ne sprama valjda uprava više nikakovih noviteta.

NOVI ČASOPISI.

U posljednje vrijeme pokrenuo je prof. dr. Cividini u Križevcima časopis »N o v a š k o l a«. Prvi je svezak posvećen jubileju dra. Đure Arnolda, pa mu je prema tome i sadržaj.

Uprava »Vijenca« pokrenula je muzičku reviju »N a š a m u z i k a«, koju izdaje periodički u nevezanim vremenskim razmacima, pa je pretplatnici »Vijenca« dobivaju bez posebne naplate.

Mladi pjesnik Branko Šimić, pokrenuo je časopis »K n j i ž e v n i k«, jer ne će da surađuje ni u jednom od časopisa, koji već izlaze.

ZABAVA I ŠALA

I. NARODNE PITALICE.

1. Crn kaluđer crno plašće (= plastove) pravi. — Tko je to?
2. Bijele koke ispod kape vire, ne kisnu, a uvijek su mokre?
3. Ide u školu, puna je znanja, pa ipak ništa ne zna?
4. Crn biko sve selo sviko (= sazvao).

II. LANČANIK.

.... Geometrijski lik
.... Svakoga čeka
.... Vrsta vjetra
.... Mitska životinja
.... Morska životinja
.... Biblijsko lice
.... Broj
.... Mjera papira
.... Geometrijski lik

Posljednje slovo svake riječi ujedno je početno slovo iduće riječi, pa se tako može kod posljednje nadovezati početak.

III. VARALICA.

Mrkva — stvar je, pobro, stara —
Poznata od pametara,
A i riječ ta znana j' svima,
I starima i mladima.
Al kako se — pazi sada —
Piše samo s četir slova?!

IV. FRANCUSKA REČENICA.

VACHES VEAUX PASSEIENT,
VACHES PASSENT GRISÉFS. —

Protumači ovu zagonetnu rečenicu!

V. REBUS.

M D S
M M D D S S
TD LA AM
M M D D S S
M D S

Valjano riješeno daje početak jamačno najomiljelije đačke pjesme.

ODGONETKE ZAGONETAKA IZ BR. 8.:

I. **Narodne zagonetke:** 1. Suze niz lice. — 2. Vreća. — 3. Iskra. — 4. Trbuh. — 5. Jezik i zubi.

II. **Stepenice:** Riba—Ibar—Bara—Arad—Rade—Aden.

III. **Zagonetni radiogram** (upućen je u): OSIJEK — GORNJI GRAD.

IV. **Anagram:** »Mi o vuku a vuk na vrata.«.

V. **Rebus:** »Vrana vrani oko ne kopa«.

ODGONETAČI ZAGONETAKA IZ BR. 8.

Dobranić Franjo, Vinkovci: II. — Zemazek Josip, Bos. Kostajnica: I. (3, 5), II, IV, V. — Kohlbach Oton, Osijek: II. — Kremer Herman, Zagreb: II. — Grünwald Miroslav, Osijek I (4, 5), IV. — Lipper Jakob: I (1). — Kani Gašo, Zemun: II. —

Becker Zora, Križevci: I. (4). — Japunčić Matilda, Gospić: I (5), II, IV, V. — Babović M., Vinkovci: I. (sve), V. — Barth Rikard, Mitrovica: I (1, 3, 5), II, V. — Georgević Stevan, Vinkovci: II. — Kühnel Vilim, Bjelovar: I (3, 5). — Plivelić R., Zagreb: I (1, 3), II, V.

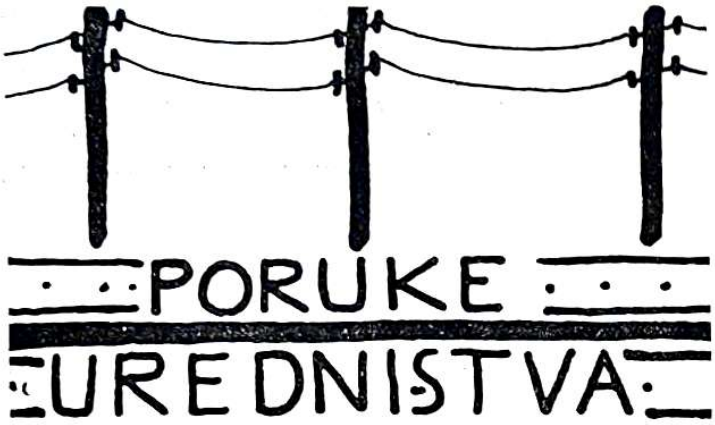

I. L. Zagreb. Vaša je pjesma posve loša.

M. A. Bihać. U vašoj je pjesmi sve nekako nategnuto. Vi imate na pr. srok: »ja — sja«. Velite riječi, da Vas opaja miris iz njezinih pluća i da je u Vama nastala ljubav vruća. Onda sričete: grči i buči. — To ipak nije tako jednostavno.

D. Vidović, Banja Luka. Vašu sam malu pjesmicu »Na stazi« uvrstio. Sve je ostalo otišlo u koš. Stihovi su Vam nepravilni i hrapavi, pa se najednom izgubi muzika. Fali Vam autokritika, a ta je kod svakoga stvaranja u prvom redu potrebna. Ne smijete žrtvovati jezični oblik za volju ritma ili stiha. Velite na pr. »bori se i v o j«, da Vam se slaže s b o j, a znate, da v o j nije nikakav oblik. Čitajte narodne pjesme i dobre umjetne pjesnike.

Maca. Vaša je »Crtica« nerazumljiva.

K. A. »V a s k r s ž i v o t a« nije ništa bolji od prosječne školske zadaće, tek se razlikuje u tome, što vrvi stranim riječima i frazama, koje su razbacane često bez pravoga smisla.

Mladenka Z. »Oluja« nija za štampu.

B. Z. Vaša pjesma nije za naš list.

Sulejman D. Vi ste još premlad, da stvarate dobre pjesme. Još ne znate ni jezika, ni pravopisa ni poetike, da i ne govorimo o svemu drugom, što je potrebno za pjesništvo. — Počekajte još par godina.

Griša Cankow. Vaša novela, koja je zapravo plačni nekrolog pokojnoj Olgici, premalo je stvarna, a ni po obradbi ne zaslužuje, da se štampa.

J. G. Varaždin. Nije za nas.

I. S. Za svoju crticu »U parku« velite, da ste ju sami doživjeli. Ubili ste naime mrava na ruci i gledali ste iza grma, kako se dva »derana« tuku. Držite li je, da je to jedno ili drugo vrijedno, da se štampa?

NAŠIM SURADNICIMA I PRETPLATNICIMA.

Priveli smo evo i ovo godište naše »Omladine« kraju Ako se osvrnemo malo na ovu školsku godinu, možemo sa zadovoljstvom ustvrditi, da je interes za »Omladinu« među našom omladinom bio u ovoj godini neobično velik i živ. Naklada od 5000 komada našega lista bila je već kod prvih narudžaba potpuno razgrabljena, pa smo bili prisiljeni prve brojeve našega lista dati ponovo štampati, što se vrlo dugo zavuklo krivnjom štamparije, pa možda kojega novog predbrojnika i ozlovoljilo. Na početku naredne godine računat ćemo s tim porastom pretplatnika, pa će tako svi na vrijeme i točno dobiti svoje brojeve. Isto je tako i moralna potpora naših prijatelja i mladih naših čitača bila u svakom pogledu vrlo obilna, pa se i uredništvo i uprava najtoplije zahvaljuje svima onima, koji su naš list širili i čitali, na ljubavi i pažnji. Uredništvo je primalo radova na pretek, i to ponajviše od samih učenika, pa je broj đačkih radnja u ovoj godini bio od svih dosadašnjih godišta najveći. Radove je dakako trebalo dotjerivati i popravljati, ali to drugačije i ne može biti, a uredništvo je to vrlo rado i činilo. Ostao je još veliki broj radova, koji će od česti moći biti štampani u narednoj školskoj godini, a od česti će dospjeti u koš, ali to neka nimalo ne uznemiruje i ne straši naših dragih saradnika. Svaki je početak težak, a latinska poslovica veli: errando discimus, pa ako je tkogod možda svojim neuspjehom i u ovoj minuloj školskoj godini progutao i koju gorku neka ne klone duhom i neka ne baca zato koplja u trnje. Ako nije prvi put uspjelo, može drugi i treći put.

Zaključujući dakle ovaj posljednji broj »Omladine« za ovu godinu, uredništvo i uprava se nada, da će »Omladina«, koja je sudeći po napomenutom radu u ovoj godini, postala potrebnim drugom i prijateljem naše mladeži, i u narednoj godini biti isto tako lijepo primljena od hrvatske mladeži, naići kao i u ovoj godini na svestranu i obilnu potporu, a uredništvo će se opet trsiti, da vodi brigu o svim potrebama naših saradnika i čitaća, kojima želi sretne i ugodne školske praznike.

Nkć.

Rješenja

Zadataka iz Hočevar-Škreblin, Aritmetika za IV. razred.

Izradio

Stjepan Škreblin

Cijene 32 Din bez poštarine.

Naklada biblioteke

„ERGON", Zagreb

Trg 29. listopada 1918.

POZOR

ĐACI FILATELISTE!

Sve filatelističke potrepštine i albume za sabiranje možete najjeftinije nabaviti samo u -- trgovini maraka --

Oskar Weiss - Brođanin

Zagreb Nikolićeva ulica br. 4.

Dvorana amerikanskih uredskih namještaja

NOTTER I DRUG

Ilica 25. ZAGREB Ilica 25.

(nad kavanom „Corso")

Preporučuje pisaće strojeve raznih sustava sa latinicom i ćirilicom. Vlastita mehanička radionica

PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA

OSNOVANA GOD. 1846. **U ZAGREBU** **OSNOVANA GOD. 1846.**

Dionička glav.: K 60,000.000. Pričuve: K 130,000.000

PODRUŽNICE : Beograd, Bjelovar, Brod n. S., Crikvenica, Čakovac, Daruvar, Delnice, Djakovo, Gjurgjevac, Ilok, Karlovac, Kraljevica, Križevci, Nova Gradiška, Mitrovica, Ogulin, Osijek, Požega, Rijeka, Senj, Sisak, Sv. Ivan Zelina, Subotica, Varaždin, Vel. Gorica, Vinkovci, Virovitica, Vukovar, Zemun. ISPOSTAVE: Osijek D. Gr., Sušak, Vinica. MJENJAČNICA: Zagreb.

Prima uloške na knjižice i na tekući račun. Eskomptira mjenice i devize.

Prima na inkaso tu- i inozemne mjenice.

Izdaje $4^1/_2$%-tne založnice i $4^1/_2$%-tne komunalne obveznice, koje imadu oprost od poreza, pupilarnu sigurnost i jamčevnu sposobnost.

Kupuje i prodaje valute i devize

Izdaje čekove i kreditna pisma te obavlja isplate na temelju akreditiva na sva tu- i inozemna mjesta.

Podijeljuje hipotekarne zajmove na kuće i na nekretnine.

Obavlja burzovne naloge savjesno i kulantno.

Posreduje kod predoznaka iz Amerike u tuzemstvu.

GRADSKA ŠTEDIONICA

OPĆINE SLOB. I KRALJ. GLAVNOGA GRADA ZAGREBA

PETRINJSKA UL. BR. 5. ZAGREB UGAO SUDNIČKE ULICE.

Ulošci K 250,000.000.—

Prima uloške na knjižice i tekući račun. Kupuje i prodaje devize i valute. Obavlja burzovne naloge savjesno i kulantno.

Umjetničko nakladni zavod

J. Čaklović, Zagreb

Telefon br. 12-74. - - - Gundulićeva ul. 1.

Naklada umjetničkih dopisnica, knjiga i slika. — Vlastita konfekcija listovnog papira. — Izdanje knjižnice „Jugoslavenska biblioteka" „Umjetničke monografije" „Naša domovina".

Tražite prospekte i cjenike!

Naklada i trgovina umjetničkih slika

Petar Nikolić, Zagreb

Ilica 36. I. kat.

Preporuča svoje bogato skladište narodno historičkih umjetničkih slika. Jedini zavod sa slikama izradjenih od naših prvih umjetnika.

Prekrasni i ukusni okviri četverouglasti, okrugli i ovalni sviju veličina.

Izašla nova naša slika „Kosovska djevojka" od Uroša Predića. — Veliki izbor madona i ikona na skladištu.

Prikladni darovi za svaku prigodu.

Najveći stoga i najjeftiniji zavod te vrste.

Tražite prospekte. **Tražite prospekte.**

ST. KUGLI

KNJIŽARA KRALJEVSKOG SVEUČILIŠTA JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE, ZAGREB, ILICA 30.

PREPORUČAMO IZ NAŠE NAKLADE:

UZORNA DJELA IZ KNJIŽEVNOSTI

Knjiga I. SMRT SMAIL-AGE ČENGIĆA. Pjesan Ivana Mažuranića. — Uvod i bilješke napisao dr. David Bogdanović. — Cijena K 32·—.

Knjiga II. LUČA MIKROKOZMA. Spjevao Petar II. Potrović-Njegoš, valdika crnogorski. Izdanje priredio dr. David Bogdanović. — Cijena K 28·—

Knjiga III. Demeter Dimitrija, TEUTA. Tragedija u 5 čina. — Izdanje priredio dr. David Bogdanović. Cijena K 40·—

Knjiga IV. SRPSKI PRIPOVJEDAČI I. — Šćepan Mitrov Ljubiša. — Milan D. Miličević. — Milorad P. Šapčanin. — Pajo Marković-Adamov. — Priredio dr. David Bogdanović. — Cijena K 30·—

Knjiga V. SRPSKI PRIPOVJEDAČI II. — Milovan Đ. Glišić. — Laza K. Lazarević. — Janko M. Veselinović. — Priredio dr. David Bogdanović. — Cijena K 36·—

Dr. David Bogdanović: PREGLED KNJIŽEVNOSTI HRVATSKE I SRPSKE

Knjiga I.: Hrvatska i srpska tradicionalna književnost. — Stara književnost hrvatska i srpska. — Književnost hrvatska od XV. vijeka do Gaja (1830.). — Književnost srpska od XVIII. vijeka do Vuka St. Karadžića (1814.). — Cijena broširano K 75·—

Knjiga druga, dio I.: Ilirski pokret. — Vuk St. Karadžić i njegovi suvremenici. — Hrv. književ. za apsolutizma. — Cij. broširano K 100·—

Knjiga druga. dio II.: Srpski romantizam. — Novo ustavno doba u Hrvatskoj. — Srpski realisti. — Hrvatska književnost poslije Šenoe. — Cijena broširano K 75·—.

ZATRAŽITE ILUSTR. NAKL. POPIS: a) Zabavnih, b) znanstvenih, c) školskih knjiga. d) muzikalija, e) papirničkog i kancelarijskog materijala.

ŠALJEMO IH BADAVA I FRANKO.

Knjige razašiljemo uz unapred poslani novac ili uz pouzeće. Zatražite pokusni broj ilustrovanog časopisa „DOMA i SVIJETA" (uređuje Dr. M. Ogrizović i Iso Velikanović), koji ćemo Vam poslati badava na ogled.

Obratite se kod svake Vaše potrebe na knjigama najprije na nas, jer samo najveća i najstarija knjižara u čitavoj Jugoslaviji.